

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nebrancate nu se
primesc.
Manuscrisurile nu se returnează.
Inserate
se primesc la Administrațiunea
Brașov și la următoarele
birouri de anunțuri:
In Viena la M. Dukas Nachf.,
Fux, Augustin & Emmerich Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta la A. V. Golber-
ger, Ekstein Bernat, Iuliu Le-
opold (VII Ernásbet-körut).
Prețul inserțiilor: o serie
garmond pe o coloană 10 bani
pentru o publicare. Publicări
mai dese după tarifar și invo-
ială. — ENCLAMÉ pe pagina
3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Număr de Dumineca 30.)

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi!

Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Dumineca 4 cor. pe an
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare
târgul Inului, Nr. 30, etajiu
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 6 cor.
Cu dusul acasă: Pe un an 24
cor., pe șase luni 12 cor., pe
trei luni 6 cor. — Un eșem-
plar 10 bani. — Aștă abona-
mentele, cât și inserțiile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 163 — Anul LXXI.

Brașov, Vineri 25 Iulie (7 August)

1908.

Simeon Bărnuțiu.

La aniversarea de o sută de ani a nașterii sale.

Dumineca trecută 21 Iulie st. v. s'au implinit o sută de ani dela nașterea lui Simeon Bărnuțiu.

Vreți să știți cine a fost Bărnuțiu?

Veți surăde la întrebarea aceasta, căci nu credem să fie un cetitor al foaiei noastre, care să nu fi auzit de acest nume glorios în viața neamului românesc, care să nu știe, că e vorba de eroul din ziua cea mare, în care s'au întrunit pe Câmpul Libertății dela Blaj patruzeci de mii de Români ca să ridice glasul în fața țării, a tronului și a lumii întregi, spuindu-le, că nu mai vreau să fiu sclavi, ci vreau să fiu și ei liberi ca fiii altor popoare și să se bucure și ei de drepturile de cari se bucură aceștia.

Dar mulți poate nu-și vor da seamă de ceea ce a fost în adevăr Bărnuțiu pentru acea multime de Români, adunați la 3 (15) Mai 1848 pentru națiunea română și viitorul ei. Desigur că mulți, foarte mulți nu-și dau indestul seamă de întreaga mărime a sfintei apostolii a acestui mare bărbat, căci de ar fi așa, mii și mii de Români strămtorați de soarte dela noi n'ar mai sta la îndoială care este și trebuie să fie chemarea și datoria lor ca cetățeni credincioși ai patriei și ca Români adevărați.

Tuturor acestora este de lipsă să le spunem cu prilejul prezentei sărbătoriri a neuitatului apostol al drepturilor națiunii noastre, că Simeon Bărnuțiu a fost omul trimis de providența Dumnezeuască ca să vestească Românilor, în acele momente ce au adus așa mari schimbări în toată Europa, că ceasul din urmă al iobăgiei a bătut și că viața ce-i așteaptă după ce vor scăpa de jugul ei, dacă este ca și Românii de aici să se bucure vre-odată de libertate și de egalitate — trebuie să fie o viață națională românească, că drepturile ce le vor câștiga, după ce nu vor mai fi iobagi, nu pot fi decât drepturi naționale, libertatea de care se vor bucura nu poate fi decât libertate națională, pe câtă vreme aceste milioane de Români voiesc să trăiască și ei ca națiune de sine stătătoare între națiunile Ardealului, ale Țării ungurești și ale întregii împărății habsburgice.

Bărnuțiu a învățat și a lămurit pe frații săi români dela Vlădică până la opincă adunați pe Câmpul Libertății, că libertatea, la care au drept și ei și pe care o voiesc, nu poate să însemne numai că vor scăpa de robote, de clacă și de dijme, ci că ea are să însemne că de aci încolo toată niziunța Românilor trebuie să fie de a trăi în patria lor străveche ca Români cu limba, obiceiurile, drepturile și așezămintele lor românești, de a trăi în pace ca frați egali îndreptățiți cu conlocuitorii maghiari, sași și slavi, căci dacă nu se vor bucura și Românii de libertate și drepturi naționale, ei vor ajunge într-o iobăgie

mai grea decât a fost cea de până atunci, vor ajunge zile triste când li-se va ataca chiar și comoara scumpă a limbei lor dulci strămoșești, de care nici în vremurile de cea mai grea sclăvie n'a cutezat să se atingă nimeni.

C'un cuvânt Bărnuțiu a fost marele apostol, care a spus fraților săi Români că după toate legile firești ei ca națiune nu vor putea avea viitor nici nu se vor putea bucura de bunurile și foloasele libertății, că neamul nostru se va usca pe picioare și va pieri, ca pomul căruia i-a putrezit rădăcina, dacă i se va lua ceea ce este

nați și însufleții ai națiilor mari și mici din toată Europa; n'a cerut pentru Români și națiunea lor altceva, decât au cerut luptătorii altor neamuri pentru națiunile lor. Într'ansul s'a intrpat în momentele acele mari ale vieții noastre naționale, glasul și spiritul care ne cheamau la o nouă viață deamă de omenire și de trecutul nostru glorios. Bărnuțiu a fost marele orator al timpului de renaștere; el atunci când a vorbit de pe amvonul catedralei din Blaj și de pe tribunele din mijlocul poporului adunat, n'a fost decât numai talmaciul simțămintelor și aspirațiilor tuturor

Din viața lui Simeon Bărnuțiu.

Credem a satisface dorinței cetitorilor noștri de a cunoaște mersul vieții lui Simeon Bărnuțiu, reproducând o parte din interesanta schiță biografică, ce o publică d-l profesor Dr. Ioan Rațiu, cu ocaziunea aniversării centenarului dela nașterea marelui naționalist român, în revista »Luceafărul»:

Simeon Bărnuțiu s'a născut la 1808, în 21 Iulie, după calendarul vechiu, sau în 2 August după cel nou, în comuna Bocșaromână din comitatul Crasuei (azi al Sălagiului).

Prima carte, care i-s'a pus în mână, a fost *Psaltirea și Ceaslovul*, și cel care l'a introdus mai întâi în tainele slovelor bătrânești, a fost însuși părintele său.

În vârstă de nouă ani pleacă la orașul din apropiere, Șimleul-Silvaniei, unde învață dela 1818 până în primăvara anului 1820, când mântui învățăturile primare (normale.)

Studiile gramatice și humaniore le-a făcut în Cariu.

De aci veni la Blaj, să facă și cursul filozofic de un an, pe care-l propunea un canonic erudit, prepozitul de mai târziu, Basiliu Rațiu (1783—1870), și sălăgiulul cu »gubă», în 1825—26 mântui studiile cu distincție, fiind cel mai bun între »filozofii» lui Rațiu.

Dintru început. Simeon Bărnuțiu ar fi dorit să-și aleagă o carieră iuridică pentru a putea ajunge într-o direcătorie de stat. Dar erau greutăți, cari nu-l îngăduiau să studieze dreptul: deoparte lipsiau mijloacele materiale, iar de alta, cei-ce nu erau nemesi nu puteau ajunge în oficii publice. Astfel se hotărî să îmbrățișeze și el cariera preotească, singura cale, care să deschidea ușor tinerimei noastre eu carte.

Intră deci, în toamna anului 1826, în Seminariul diecezan din Blaj, unde petrecu trei ani, până la 1829, în studiu încordat, ascultând cursurile celor mai buni teologi, ce-i avea biserica unită pe vremea aceea.

După părăsirea seminariului, Bărnuțiu pornește munca sa îmbelsugată, care n'a încetat a se desfășura, plină de roade, pe toate terenele, până aproape de sfârșitul vieții.

Să-l vedem mai întâiu în serviciul bisericii.

Deja la 4 Noemvrie 1829 i-se oferise la gimnaziu catedra gramaticei superioare, adecă a sintaxei, dar se vede că nu peste mult situația s'a schimbat, și el trece la slujba de arhivar consistorial.

Hărnicia cheltuită aci reiese limpede din faptul, că abia trecuse anul, și mai marii săi îl aflară vrednic de a-l înainta la una din cele mai importante catedre de atunci, la catedra filozofiei în liceul cel nou, iar la patru ani în urmă să simte iarăși lipsa lui în administrația bisericii. Fu chemat din nou la alte slujbe grele și cinstite: în 1834 fu ales notar consistorial și capitular și deodată fu distins și cu rangul de asesor consistorial.

Funcțiunile nouă în care se înălță, toate îi aduceau bun prilegiu de a-și înmulți cunoștințele, de a culege informații din actele oficiale, ce-i treceau prin mâni, și de a cunoaște de aproape starea bisericii și a întregii dieceze.

Experiențele câștigate aci, la 1837 se îmbogățesc cu altele nouă; în anul acesta Episcopul îl luă ca secretar la dieta din Sibiu. Din cele petrecute în aceasta dietă săracă în rezultate, el învață a cunoaște relațiunile politice ale țării, dar mai cu seamă a putut să se convingă de primejdia



Simeon Bărnuțiu.

născ. 1808 — † 1864.

pentru el și viețuitoarele de pe pământ aerul, în care răsufă și se desvoaltă la razele soarelui și ceea ce este pentru peștii râurilor și mărilor apa.

În zadar — ne zicea Bărnuțiu — vom nizui să fim și noi ca toți oamenii și să ne bucurăm și noi ca popor de ceea ce ne-a dat Dumnezeu, dacă nu vom fi în stare să ne câștigăm prin lupte, jertfe și stăruințe necurmăte, respectul cuvenit ca națiune română în patria noastră și dacă vom continua de-a fi acum în altă formă sufletește și economicește coada și slugie altor nații.

N'a spus Simeon Bărnuțiu la 1848 alta decât au spus toți bărbații lumi-

Românilor de buie, care au conlucrat pentru a pregăti noua epocă în viața Românilor; prin gura lui a răsunat glasul lui Dumnezeu și al poporului.

Estă cu puține cuvinte ce va să zică pentru noi Românii sărbătorirea aniversării de 100 de ani dela nașterea acestui fiu ales și glorios al națiunii noastre.

Români din patru unghiuri, închinați-vă memoriei scumpe și neperitoare a acestui suflet mare trimis de providință de a ne conduce din deșert în Canaarul libertății popoarelor!

cea mare ce amenința limba românească, căci deja în dieta aceasta s'au manifestat încercările de a sugruma limbile din patrie. La deosebite ocazii s'a discutat chestiunea limbii maghiare, cu scop de a înlocui prin ea, în toate afacerile publice, pe cea latină, și discuțiunile erau pregătirea legii dela 1842, în care se decreta moartea limbii române.

Aici se zămisli războaiele și convingerile politice de mai târziu ale lui Bărnuțiu.

Răstimpul de cinci ani, cu munca lor chelutită în slujba Conzistorului, a fost hotărâtoare pentru Bărnuțiu, și dacă rămânea și mai departe în cariera aceasta, ar fi ajuns departe, poate la cea mai înaltă treaptă ierarhică. Dar soarta îl chemă spre alte idealuri, pe cari nu le putea găsi în sânul consistorului.

Din aceea, la 1839, din îndemnul inimei sale și din zelul de a contribui și dânsul la înaintarea intelectuală și morală a neamului, prin școală, se reîntoarce iarși la catedra avută. La plecarea capitulului numi om credincios ofițerului său, în cel mai desăvârșit sens al cuvântului și curat precum a trebuit să fie.

Până la 1848, Bărnuțiu s'a făcut celebru ca profesor. Ca profesor îl întâlnim mai întâiu în 1830. În anul acesta gimnaziul din Blaj, cu încuviințare dela guvern, se ridică la rang de liceu, ca ori și care altul din cele puține câte erau în Ardeal. Tot atunci și cursul filozofic se completează dela unul, la doi ani.

Iar dascălii, cari aveau să pornească în toamna anului 1830 liceul, cu o chemare așa de frumoasă erau Nicolae Marcu (1803—1867) pentru matematică și fizică, și Bărnuțiu pentru logică, metafizică și etică.

În această catedră Bărnuțiu fu numit la 22 Octombrie 1830. Până la 1832 avu numai filozofia; în 1832 și 1833 a luat însă pe lângă aceasta și istoria universală.

Dela 1830 și până la 1834, Bărnuțiu mai îndeplinea și slujba de studiorum praefectus în seminarul teologic.

El a fost cel dintâi prefect, care a sădit în inimile seminaristilor încredințați cărmuirii sale disciplinare, nu numai virtuțile creștine, ci și idei politice și naționale.

Pe vremea lui au teologii din Blaj prima oară gazete în seminarul lor, și tot sub el s'a înființat, între zidurile liniștite ale bătrânului seminar, și primul teatru de diletanți al teologilor de aci. Intelectualii și »grecii« din Blaj, sub conducerea lui, văzură mai întâi, la Sărbătorile Crăciunului din 1833, teatru românesc, care se deschidea cu două piese traduse, una a lui Cipariu, și alta a lui Rusu.

Dela catedră, se însuflețea pentru filozofii germani Kant, Hegel, Fichte, Krug și Herbart, cari erau la modă și agitau mult spiritele, mai ales ale Germanilor.

Am văzut cum la 1834 Bărnuțiu părăsi catedra ca să intre în slujba consistorului și a capitulului. La 1839 însă vine din nou să-și ocupe catedra de filozofie, care era idealul său.

De astădată era bucuros să facă o schimbare radicală, să introducă o înnoire fericită în filozofia școalelor din Blaj, începând să predea prima oară, în românește această știință moartă, împrumutându-i viață, și, după împrejurări, toată aplicația practică.

Am socotit — scrie lui Barițiu la 17 Octombrie 1839 — să scap pe încet și în

cât mă vor lăsa împrejurările din afară, filozofia din jugul și robia limbii latinești (batâr de jumătate), în care gemând și înădușit fiind astăzi, tare puțin au luminat mințile auzitorilor români, că au fost după toată etimologia cuvântului și înțelesul, numai roaba teologiei; da nu roabă, ce merge cu lumina aprinsă înaintea doamnei-sa, că atunci tot ar mai fi ceva, și roabă care poartă șlepu dindărăpt.

Alexandru Papiu Ilariu a zis, cu tot dreptul, că nu învățătura, ci spiritul lipsea în școalele din Blaj până pe vremea lui Bărnuțiu.

Și în opera sa măreață, ce se desfășura zi de zi în proporții uriașe, el, pe lângă știința sa vastă și tăria sufletească, se răzima și pe conlucrarea și entuziasmul tovarășilor săi de muncă, cari toți veniau din răspuțeri să răspândească aceleași idei, să colaboreze la același ideal sfânt, ce cuprinsese lumea românească.

Cipariu deschidea cartea limbii românești, și demonstrând originea și frumusețile ei, îndemna pe toți cu scrisul și cu puterea graiului viu, să-și cultive limba strămoșească.

Nicolae Marcu și Ioan Cristocianu cercau să arete în cursurile lor românești, într-o vreme, când aceasta nici Ungurii n'o făceau, că și cele mai grele și mai abstracte sisteme de științe, ca fizica și matematica, încă se pot preda în limba națională.

La teologie Demetriu Boer (1812—71) propunea istoria bisericească și dreptul canonic, de asemenea în românește, având și el aceeași țintă.

Iar Ioan Rusu propaga spiritul și simțirea românească, dela catedra sa de istorie și geografie. Tinerilor setoși de învățături noi, el le propunea istoria universală, dar ea cuprindea în sine și altă istorie, istoria neamului său obidit. Și învățăturile sale glăsuiau astfel, încât inspirau îngrijiri serioase celor dela guvern, care nici nu întârziă să facă atent pe episcopul Leményi la această împrejurare, și să ceară, ca istoria universală să nu mai fie studiu obligat în liceu, deoarece prin acest studiu se agită sentimente noi în tinerime.

În sfârșit Bărnuțiu venea cu filozofia, și cu excursiunile ce făcea din dreptul firii și dreptul constituțional, el deștepta sentimente amărâte și umplea sufletele tineretului cu văpaia entuziasmului național. Cu prelegerile sale el prindea și producea o revoluție a spiritelor. Învățăturile sale răsuna în glas de Arhangel. Din catedra sa se desprind idei liberale, învățături noi și neobicinuite până atunci în școalele Blajului. Traduce pe Krug, filozoful vremii, în românește, ca și Cipariu, și-l însoțește cu explicările de lipsă, cari, izvorâte dintr-o inimă înflăcărată, spunea de drepturi mari, sfinte, cari le dă firea și Dumnezeu firea om și popor.

Și însuflețindu-se dascălul, însuflețea deodată și pe cei ce-l ascultau, tinerimea căuta la el ca la un dum alt de vremuri, sorbind cu sete prelegerile sale și ascultând cu lacrimi în ochi lucruri, cari li se spuneau pentru întâioară așa de convingător și într-o limbă atât de elocventă.

Amestecat mai târziu și el în procesul urzit contra episcopului Leményi, la 7 Martie 1845, fu destituit și Bărnuțiu din catedră, și trimis la parohia Beude din Solnocul interior.

Dar n'a primit să meargă, căci precum singur se exprima unui prietin, când era pus pe uliță — »la sate n'avem ce

căuta, căci n'am sămănat, nici am secerat acolo, apoi car, plug, boi și sămânță. nu avem, ca să sămănam de aici înainte, nici bani ca să ne cumpărăm acestec.

Așteptă deci altă dreptate, care însă nu-i veni.

În fine, la 22 Octombrie același an, dimpreună cu alți dascăli luminați și cu vederi noi, fu șters pentru totdeauna din clerul diecezei.

Și acum, lipsit de catedră și șters din șirul preoților, dascălul celebru se retrage la Sibiu, ca acolo să înceapă o nouă carieră; să învețe drepturile, cu care nădăjduia să trăiască, și să fie folositor neamului său.

Doi ani de zile îl aflăm pe băncile academiei săsești între ascultătorii facultății, înconjurat de cinstea și iubirea naționalilor săi, ca »cel mai învățat și mai popular bărbat al Ardealului«, precum l'a numit George Sion în ale sale »Suveneri contemporane«.

Când se întoarse iar la Blaj, era la 1848; acum vine în triumf, să-și cucerească nemurirea.

În aceeași vreme când Bărnuțiu se consacra în Sibiu studiilor sale, în liniște și retras de lume, sosi vremea libertății, anul 1848, care pentru el este cea mai strălucită epocă din toată viața sa.

Bărnuțiu este sufletul adunării naționale, a celei mai înalte manifestări naționale a Românilor ardeleni din veacul al XIX-lea.

Când în preajma mișcărilor revoluționare din 1848, Români ardeleni se aflau în cea mai mare încurcătură, și nu știau ce drum să apuce, atunci se aude o voce slabă, care arăta calea cea dreaptă cerută de adevăratele interese ale poporului român. Era glasul lui Bărnuțiu, care în două proclamațiuni, din 25 și din 26 Martie 1848, rezuma un program național politic: *congres național român, libertate individuală prin suprimarea robăgiei, și libertate națională prin reazărea poporului în drepturile sale.*

În scurtă vreme proclamațiunile lui Bărnuțiu deveniră programul întreg poporului român din Ardeal, și tot în urma lor veniră adunarea dela Dumineca Tomii, și adunarea națională din 3/15 Maiu.

La Dumineca Tomii, mulțimea adunată îl aștepta cu nerăbdare, și când era să intre în Blaj, de unde cu trei ani mai înainte plecase cu rușine, poporul alerga înaintea lui, să grămădesc toți pe întrecute să-i desprindă caii și să-l ducă în triumf.

Atunci rosti Bărnuțiu memorabilele cuvinte: *»Acum nu este timpul, fraților, să băgăm pe oameni în jug, ci să i scoatem; lăsați dar să tragă vitele, că voi a-ți tras destul, și acum să fim oameni liberi!«*

Dumineca Tomii se aștepta cu groază; și ea sosi, dar senină și mângâietoare, ca și când ar fi vrut să desmintă pe toți cei fricoși, și să rușineze pe toți ce-i bănuitor de rele. Ea s'a petrecut cu multă înălțare de suflete, dar în pace și ordine frumoasă.

Și aici în cea mai mare parte, meritul revine prudenței lui Bărnuțiu, care în profeticele sale învățături ce le spunea poporului în fața catedralei, vorbea nu numai de unire, armonie și statornicie întru apărarea drepturilor, ci în același timp el știa să îndemne pe toți la pace și liniște.

Adunarea dela Dumineca Tomii a fost până atunci cea dintâi adunare națională românească în Ardeal.

Urmă apoi ziua măreață dela 3/15 Maiu cu memorabila adunare națională de pe Câmpul libertății, în care se croia slobozenia unui neam mare; se chema la zile mai bune un popor din pierzare; se vestea lumeni puterea de viață a poporului român; iubirea lui de limbă și moșie; și se arăta credința lui tare în Dumnezeu și dreptate, și alipirea lui către un tron clătinat în temelii să crăiască.

De data aceasta Bărnuțiu fu ales vicepreședinte al adunării alături de Gheorghe Barițiu, și ca atare el venea s'o împodobească mai mult decât ori și care altul.

Discursul său, despre relațiunile Românilor cu Ungurii și despre libertatea națională, a rostit cu acest prilej în fața altarului catedralei va rămânea veșnic memorabil, ca expresie fidelă a dorințelor poporului român din acele timpuri.

La propunerile sale, adunarea s'a ținut afară pe câmp, ca astfel nime din cei veniți să nu lipsecască dela adunare; pe câmpul de lângă Blaj, unde s'a ținut adunarea, s'a numit pentru totdeauna *Câmpul libertății*; adunarea s'a proclamat de adunare generală a națiunii; națiunea s'a declarat credincioasă împăratului, și s'a proclamat de sine stătătoare și departe întregitate a Transilvaniei; în sfârșit patruzeci de mii de reprezentanți ai unui popor subjugat, cu mâinile spre cer, în jurământ sfânt au chemat pe Dumnezeu cel atotputernic mărturie, că vor rămânea pururea credincioși către împărat, către patrie, și către națiunea română. — Ideea sfântă de naționalitate s'a înrădăcinat în toate inimile. Dar aceasta nu era de ajuns; trebuia dusă și la îndeplinire. Spre acest scop s'a ales comitetul permanent cu reședința în Sibiu, și compus din 25 membrii cu episcopul Șaguna în frunte. În acel comitet intra și Bărnuțiu ca căpetenie de frunte, ca vicepreședinte.

În adunarea din Septembrie a aceluiași an, comitetul din Maiu fu destituit și ales un alt comitet, comitetul de pacificare, creat din membrii: N. Bălășescu, Bărnuțiu, Laurian, Cipariu, Florian Micheș și Ioan Bran. Bărnuțiu a fost președintele acestui comitet și astfel fu recunoscut de conducătorul întregii mișcări naționale.

Ca președinte al comitetului de pacificare el conduse cu cea mai mare înțelepciune cauza națională, precum dovedesc toate actele comitetului națiunii române din 1848—49, în care, pas de pas, întâlnim numele lui Bărnuțiu, până la disolvarea comitetului.

La 11 Martie 1849, când Bem luase Sibiu, Bărnuțiu cade în mâna potrivnicilor, noaptea în frig și zăpadă sări peste zidurile orașului, însoțit de tinărul Nic. Stoica, dar la părinții acestuia, cari înșiși erau gata de plecare, nu află adăpost și astfel trebui să-și urmeze fuga spre România.

După multe suferințe și arestat în două rânduri, la Râmnicul-Vâlcei și la Turnul-Severin, în sfârșit, ajunge la Constantinopol, de unde în 6 lunie același an pleacă mai departe, peste Smyrna, Siva, Corcira și Triest, la Viena să se întâlnească cu deputații români — cari mai rămăseră acolo — despre cele ce erau de făcut în cauza națională.

În Viena a petrecut dela 23 lunie până la 2 Septembrie aceluiași an, când s'a întors înapoi în patrie. Dar n'a rămas mult. Căci după ce căpătă mandat dela Români din Ardeal, spre a lucra împreună cu mai mulți alții pe lângă ministerul din

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Scalda de pe Međieșiu și Nația.¹⁾

Tempora mutantur et nos mutantur in illis.
Strămoșii Ovidiu.

Susū pe cōstea Dîlăhană
Este-o scaldă vechi²⁾ romană,
Cū-apă bună, minerală,
Ce scōte pe mulți d'in bōlă,
De Porolisensī²⁾ usitată

1) Poesiei acesteia cu suget istoric, despre care până acum încă n'a știut nimeni la noi, fi căm loc în convingerea, că ea va interesa pe cetitorii indeosebi acum în ajunul excursiunei, ce-au proiectat-o frații Sălăgeni la Moigrad, unde a fost cetatea Daciei porolisene. Autorul se silește printr-o ortografie etimologică, a păstra cât mai mult chipul de pronunțare al Românilor de sub Međieșiu (nu Meseșiu, că nu vine dela Mesz ung. ci dela mezu rom. munte miezeșiu între Silvania și Transilvania.

D. Victor Russu este singurul dintre Români, care a scris până acuma despre anticități rom. de pe sub Međieșiu în »Dacia Parolisensā« din »Bulletinul« Societății române din București an. 1889. și în »Legenda din trecutul Silvaniei Gherla 1889.«

2) Locuitorii Porolisului, cetății Daciei septentrionale, cându-va aici pe Međieșiu, de-a supra Moigradului d'in Sălăgiu.

Cându-va și ađi frequentată
De poporul românescū,
Pe așt pământū strămoșescū
Balneale-au fostū scāpare
Pentru cei, ce-aveau și stare
Cu terme multū luxuoșe,
S'alunge morbulū d'in oșă,
Cândū tocaū câte-o avere
În diștracți și 'n plăcere
Coloniștii noșt'i strămoși
Înbiuțați, ori greū morboși.
Ei, dar' astăđi aste tōte
Aū apusū cu a' lorū glōte!
Legiunari și vechi cohōrte
Nu mai suntū! Tōte suntū mōrte.
Civilizațiunea vechiă
Ađi aici n'are pārechīă.
Vai, că tōte-aū dispārutu,
Ce-anticiē noșt'i au avutū!
Etā-acuma-e o colibă,
Lângă ea cu o cocubă,
Cāsă simplă, țērenescă
Term'a vechiă, strămoșiescā,
Fal'a Daci-Romanilorū
Și a Legiunariilorū!
Vai, cumū tōte-aū încetatū,
Glori'a și alū lorū statū!
Unde-a fostū cândū-va Căldariulū,
Basenulū și Tepidariulū,
Hipocaustulū, Frigidariulū

Și — Alveulū ca — Apoditarulū
Astăđi este-o strungă mare
Cu capre, ce lingū la șare,
Cu oi și cu-unū urechiatū,
Cu merinde încercatū.
Er' în odorū croncāneșce
Cloș'ca, ce de pui grigēșce,
Cu câte-va gășce, rație
Cari pe unū lacū se rēsfația,
Cānele încă migeșce
Și 'n tindă se colāceșce.
Vac'a cu vițelulū micū
Rumegă la esle-unū picū.
Oșpeții prāndiēșcu cu toți
La-a lorū cară, ca Heloții,
Eară domni colo 'n casă
Sē așēđiă p'ingă mēsă,
Cerū de-māncatū sē li dee,
Pēn' ploiti'a 'o sē stee.
Toietū mare e 'ntre curci...
Fetele vinū cū-a' lorū furci.
Că 'n Poēnă nu potū stringe
Fēnū, pe iernă, ce va ninge,
Eară culmea sē inoșce
Într'unū niorū, ce durduēșce.
Ce 'ntunecū e îndatā!
Blemū citră casă tu Fēta,
Că-e departe pēnă 'n satū
Și noi încă n'am māncatū.
Fulgeri desă pică 'n codru,

Aici de scutițū nu-e modru,
Că 'n Birtū veđi, că nu ne lasă,
Dēcā nu-sū banī nici a-casā.
Remāni Scaldā, da 'n pustīă,
Dēcā nu-mī dāi nemicū mie.
Ce folosū și de strămoși,
Ce-aū trāiitū pe-aici voioși.
Dēcā noi n'avemū nimic'a
Dela ei, numāf opinc'a
Și-așt' biēta limbă romană
În »Provinci'a-Silvanā«,
Ce n'ē bunā: sē ne plāngemū
Că 'ntre străini mai ne stīngemū.
Hei, că-ađi n'avemū unū Traianū,
Nici Imperiulū noșt'ū Romanū!
Palosiū vechiū și buzduganū!

Dîlău 1892. Victor Russū.

O împărăție nevăzută.

(Fine.)
Când bătrānul se așeza într'una din zile pe lavița dinaintea casei feciorului său și ceru pâine, veni feciorul și zise slugilor: »ia, aruncați afară păpușa asta.« Eu mă duc la el noaptea, mi'i frec între roatele morii, până i-să duminică binișor toate oșcioarăle. După ce s'a îmbăuzit, cum se cade, și tremură din mâni și din

Viena pentru rezolvirea cauzei naționale, în luna lui Noemvrie se întoarce iarăși în capitala împărătească.

Dar slab la trup și bolnăvicios, în cursul drumului slăbise așa de tare. Încât la 16 Decemvrie fu nevoit să plece în Saxonia, pentru a-și căuta de sănătate, la un medic specialist.

Incepuse să-l tortureze insomnia.

În 23 Ianuarie 1850 se reîntoarce în Viena, și la statul medicului se așază în satul Kaltenleutgeben din apropiere, supunându-se la o cură de apă rece.

Agitațiunile anilor trecuți, plini de zguduire, li sdruncinară sănătatea; cu toate acestea el se interesa de toate chestiunile naționale, și ținea în continuă informație pe bărbații conducători de acasă, despre dispozițiile cercurilor hotărâtoare din Viena și despre toate lucrurile ce priviau pe Români.

Între altele, la 14 Apr. 1850 scrie, că deputațiunea națională, în 10 Martie, s'a prezentat la împăratul cu o petiție, să decidă cât mai curând în cauza Românilor, și acesta le-a răspuns: »Ich werde mir von meinen Ministern Bericht erstatten lassen und Sie können versichert sein, dass die billigen Wünsche der Romänen erfüllt werde.« (Voiu lăsa să mi se raporteze de către ministrii mei. Puteți să fiți asigurați că dorințele drepte ale Românilor vor fi împlinite.)

Cum s'au împlinit făgăduințele zilelor mari; care a fost răsplata împărătească — să-i zicem așa, căci venea dela împăratul — pentru neam, o știm cu toții... Încât pentru răsplata proprie a lui Bărnuțiu, pentru meritele câștigate sub durata revoluției prin credință și aderință către tron, precum și prin ținuta și lucrarea sa în interesul statului, ajunge să spunem că s'a bucurat și el de o medalie împărătească. La 21 August 1850, împăratul decora câțiva bărbați mai distinși dintre cărturarii români ardeleni și între aceștia era și Simeon Bărnuțiu, căruia i s'a dat *crucea de aur cu coroană pentru merite* (das goldene Verdienstkreuz mit der Krone).

Crucea s'a primit. Dar de astădată nu s'a auzit cuvântul periculos, ca la discipolul său de odinioară, Alexandru Papiu Ilarian, care din asemenea prilej de înaltă distincție, spunea, cu ne'nfricare, adevăruri cari dureau...

Apoi d-l prof. Rațiu arată cum la 1852 Bărnuțiu a mers la universitatea din Pavia (Italia), unde a luat doctoratul în drept și cum s'a întors apoi în Viena, și a trecut în Moldova, unde la propunerea lui Laurianu, fu numit profesor la catedra de filosofie în gimnaziul Academiei, apoi la facultatea filosofică, unde și-a câștigat un frumos renume. Cu totul Bărnuțiu petrecu nouă ani în Moldova, ca profesor, vestind de pe catedrele sale cu demnitate, cu entuziasm și cu folos tainele filosofiei, dreptul ginților, dreptul public al Românilor și dreptul constituțional. El a scris mai multe cărți de mare valoare, dintre cari o parte s'a tipărit după moartea sa.

Bărnuțiu simțind că i se apropie sfârșitul, a plecat în patria sa, dar a murit, înainte de a ajunge în comuna sa natală, în Valea-Almașului la 16 (28) Maiu 1864. De aici fu dus în Bocșa-română. Români din Sălăgiu i-au ridicat un monument la mormânt în anul 1878.

La jubileul „Gazetei“.

Mureș-Ludoș, 3 August st. n. 1908. — Inteligența și poporul român din Câmpie cu ocaziunea întrunirii adunării despărț. *Mureș-Ludoș* al „Asociațiunei“ Vă salută cu însuflețire la jubileul de 70 ani.

Recunoștință pentru lupta din vremurile trecute, tărie în viitor!

Trimitem pentru *fondul jubilar* coroane 53 (cincizeci și trei) dela următorii:

Dr. Victor *Poruș*, avocat Cluj cor. 10. Ioan *Boeriu*, preot M. Lechnița cor. 5. Andreiu *Badiu*, preot M.-Ludoș cor. 2. Vasiliu *Morariu*, învăț. M.-Ludoș cor. 2. Dr. Ioan *Harșa*, avocat Reghin cor. 4. Dr. Ioan *Oltean*, adv. M.-Ludoș cor. 4. Iosif *Șipoș*, Reghin cor. 2. Romul S. *Orbean*, preot Iclăuzăl cor. 2. Vasiliu *Suciu*, preot Căpuș cor. 1. George *Simu*, protopop Ibașfalău cor. 1. Adrian *Cismaș*, preot Oravia cor. 1. Vasilie *Hodoș*, preot Iclăuzăl cor. 1. Alesandru *Moldovan*, proprietar Chirileu cor. 1. Ales. *Habor*, propr. Sânmihaiul d. C. cor. 1. Andreiu *Macaveiu*, cand. adv. Cluj cor. 1, Sept. *Pap*, inginer M.-Uioara cor. 1. Oct. *Petra* cor. 1, Eugen *Mera* cor. 1. Danila *Muntea*, not. pens. cor. 2. Romeo *Muntea*, cand. adv. M.-Ludoș cor. 1. Vas. *Orașan*, preot Sâniacobul d. m. cor. 1. Domnișoara *Șipoș* Reghin cor. 5. *Comes* cor. 1. Ioan *Precup*, proprietar Dăuș cor. 1 și Teodor *Hârșan*, preot Chimitelnic cor. 1. La olaltă cor. 53.

Romul S. *Orbean*. Dr. Ioan *Oltean*.

Monor, 24 Iulie 1908. — *Mărta noastră Gazetă a Transilvaniei!* Din opaițul sau meciul, pe lângă care învățau în copilărie și juneța lor întemeietorii Tăi George Barițiu, Iacob și Andrei Mureșianu, aceste sfântă treime de renaștere a Românilor, — precum și sprijinitorii Tăi — Te-au făcut lumină, după care Români au început a merge mai cu biziuință.

Din prilejul jubileului Tău de 70 ani rugăm cu evlavie pe Prea bunul Dumnezeu, ca să se îndure a-ți lungi viața nepătăată de 70 de ori câte 70 de ani și d'acolo înainte până când a hotărât, ca să trăiască Mărta Nație românească, în țara noastră iubită Ungaria; iară Domnului Dr. Aurel Mureșianu, Directorului Tău, acestui politician profund, precum și comitetului de redactare să le dăruiască deplină sănătate trupească și sufletească, pentru-ca să Te poată dirigia tot cu acea tărie și statornicie neînduplecată ca și până acuma!

Pentru *fondul jubilar* trimetem suma de: zece coroane.

Cu deosebită stimă și reverință:

Membrii Societății de lectură,
prin V. Onigaș.

Sine „Astra“ non itur ad astra!

Convocarea adunării generale a „Asociațiunei“, supranumită „Astra“, și în anul acesta a fost salutată cu entusiasm din partea mult încercatei noastre presei naționale. Articuli luminăți și însuflețiți au îndemnat publicul român la participare și totodată s'a scris și despre starea noastră culturală — îndeosebi despre ținuta clasei noastre culte față de „Asociațiune“.

Cred dară să fie la locul său, dacă în preajma acestui eveniment cultural se vor auzi voci și din public și se vor debata unele chestii de interes cultural și strins legate de „Astra“.

Știm cu toți, că „Asociațiunea“ e întemeiată și susținută pentru literatura și cultura poporului nostru. Deasemenea ne este cunoscut tuturora adevărul, că cu cât va fi mai cult poporul nostru, cu atât mai bine va sta nu numai în privința intelectuală, ci și în cea materială.

Avantajele stărei mai bune ale clasei țărănești însă se reflectează direct și intensiv și asupra clasei culte, care — pe cum știm — constă din cărturari, comercianți și meseriași. Este dară foarte firesc, ca o clasă cultă — constie de sine și de datorințele sale — să privească de o dorință primordială, ca să conlucre din toate puterile la ridicarea culturii a clasei țărănești, fiindcă cu cât va fi mai cultă, respective mai avută, aceasta clasă, cu atât mai bine i-va merge și celeilalte.

La munca grea — dar măreață și nobilă — a deșteptării și cultivării poporului nostru însă nu este de ajuns, ca să avem numai vr'o câțiva mecenati marimișoi, cari jertesc averea lor pe altarul culturii naționale, și e prea neîndestulitor ca numai o mână de mecenati intelectuali să lucre cu vorba și condeiul pentru „Asociațiune“, ci este neapărat de lipsă, ca întreaga noastră clasă cultă să se grupeze în jurul acestui focular cultural și să participe — direct sau indirect — la afacerile ei de interes obștesc.

Îndeosebi necesară este concentrarea noastră în jurul „Asociațiunei“ azi, când un uragan nepraznic urlă și sueră a pustiu d'asupra redutelor din frontul cetății noastre culturale. A sosit ora a 11-a când fieștecare Român de bine trebuie să sară în apărarea culturii naționale, dela care depinde nu numai prosperarea intelectuală și bunăstarea materială a poporului nostru, ci chiar existența lui națională.

Stări așa triste — precum ne arată și consemnarea membrilor dela 31 August n. 1907 ai „Astreii“ nu-i permis să mai dăinuiescă lung timp între noi, căci altcum suntem perduți!

Această consemnare adevărată ne spune, că aceasta instituțiune întemeiată și susținută pentru cultura poporului român din Ungaria și Transilvania — nu are mai mulți membrii activi decât 1750, 96 fondatori, 254 pe viață și restul ordinari, — deși noi chiar și după cea mai dușmănoasă statistică formăm o clasă cultă de cel puțin 10.000 bărbați și sigur tot atât de mare va fi și numărul sexului gingaș din această clasă.

Nu se mai poate tolera, ca nici chiar 2 părți din 10 ale clasei noastre culte să nu ia parte nici într'o formă la munca „Asociațiunei“, a cărei membru este, ca să deie în mâna țaranului român cel mai sigur și important mijloc pentru asigurarea existenței sale morale și materiale.

*) Pe românește: Fără de „Asociațiune“ (Astra) nu ne putem feriți.

E imposibil să crezi, că în 8 părți din 10 a clasei noastre culte să nu existe interes pentru cultura poporului nostru, fără de care $\frac{1}{3}$ din clasa această aproape de fel, ear $\frac{2}{3}$ numai cu chiu și vai ar putea exista.

Te doare inima, când observi, că din 7 episcopi de ai noștri unul nici nu e indus în consemnarea „Asociațiunei“, d'n care mai lipsesc încă un arhimandrit și cel puțin 20 de canonici, deși măcar clerul superior ar trebui să fie complet indus în lista membrilor. Dintre protopresbiterii și preoții noștri — cari sigur vor fi cel puțin 2500—3000 — nici măcar 600 nu sunt membrii ai „Asociațiunei“. În treacă fă minte că dintre cei 10 preoți militari activi numai pe 2 i-am aflat în consemnare.

Ți-se sue însă sângele în față, când din consemnarea aceasta te convingi, că cele mai bine situate clase sociale ale noastre — cărora aparțin avocații, directorii de bancă, medicii, inginerii și comercianții — sunt foarte slab reprezentate între membrii „Asociațiunei“ atât cu numărul, cât și numărărilor.

Eată avocații — cari după părerea mea vor fi vr'o 250—300 — abia întrunesc numărul de 208 și dintre aceștia 153 sunt numai membrii ordinari, deși aproape toți ar putea să fie fondatori sau pe viață.

Dintre 100—150 de directori de bancă dela instituttele noastre în consemnarea „Asociațiunei“ am aflat 19, — 5 pe viață și 14 ordinari — deși și despre aceștia toți putem spune tot aceea, ca despre avocați.

Medici sunt induși 60 ca membrii — 6 fondatori, 9 pe viață și restul ordinari — și eu cred, că și ei vor da un contingent de 120—150. Dintre medicii deasemenea n'ar fi permis să lipsească nici unul din lista „Asociațiunei“, ci ar trebui să fie înscrise fieștecare cel puțin ca membru pe viață.

Tot aceeaș o putem zice și inginerilor noștri, de cari vom avea cel puțin 30—50. Dintre ei sunt 13 înscrși — 1 pe viață și 12 ordinari, — deși — pe cum știu — toți sunt bine situați și sigur nu le-ar cădea greu a solvi și taxe mai mari.

Comercianții trebuie să avem noi baremi vr'o 1500—2000 și totuși la „Astra“ numai 67 sunt înscrși și dintre aceștia 60 sunt numai ordinari.

Corpul didactic — care constă din vr'o 2—300 profesori și cel puțin 3000 învățători — e reprezentat la „Astra“ cu 91 membrii dintre profesori și 84 dintre învățători, ce sigur e puțin. Dar să nu uităm, că din clasele acestea se recrutează cei mai mulți mecenati intelectuali, cari aduc jertfe morale pe altarul „Asociațiunei“, ce mai cu seamă se poate zice despre bravi și harnicii noștri profesori.

Amplotați privați sau aplicați la diferitele oficii ale statului, vom avea cel puțin 5—600 și totuși la Asociațiune numai 148 sunt înscrși, dintre cari 77 sunt notarii comunali. N'ar strica, ca cei neutralizați pentru lupta noastră politică cel puțin la acțiunile noastre culturale să iele parte cât de activă.

Oficiantii aplicați la băncile române vor fi cel puțin 600—800 și totuși nici 100 nu sunt membrii „Astreii“.

Meseriași vom avea baremi vr'o 1000—1500 și dintre aceștia nici 20 nu sunt înscrși la „Astra“.

picioare, li iau de guler, li scutur sdравн și-i zic: »vezi acum, cum dai din mâni și picioare, tocmai ca o păpușă!« Atunci se trezește, clănțănește în dinți și strigă: »nevastă adă-mi un țolșor... eu mor de frig.« Și după ce adoarme, țil' mai iau odată.

Auzind Ghiță asta, cu puterea se întoarce spre poartă trăgând și pe împărat cu sine și-i zice: »O clipă nu vreau să mai rămân la visurile rele... aici sunt lucruri înfricoșate!«

Împăratul însă li conduse într'o grădină minunată... cărările erau de argint, straturile de aur și florile de pietri prețioase poleite. Pe aici se primblau visurile cele bune. Ce-i văzură mai întâi ochii, era un vis: o femeie tină ră palidă, ținea subsoară un fel de cerabia lui Noe și-o cutie cu pietri de jucării.

»Cine-i asta,« întreabă Ghiță »Asta se duce în toată seara la un copil bolnav, care a rămas fără mamă.« Ziua e copilul singur-singurel... nime nu-i are grija. Spre seară merge femeia la el, se joacă cu el și rămâne toată noaptea la el. Doarme foarte de vreme, de aceea să și duce mai curând la el. Celelalte visuri umbliă cu mult mai târziu... Haide numai mai de-

parte... dacă vrei să vezi toate trebuie să ne grăbin.
Acum intrară mai afund în grădină, în mijlocul visurilor. Aici vedeai bărbați, femei, bătrâni și copii, toți cu fețe plăcute binevoitoare, în hainele cele mai frumoase. Mulți dintre ei aveau în mână tot felul de lucruri ce numai îți poștește inima. Ghiță deodată stă 'n loc, strigă cât îl la gura, încât toate visurile se întorc către el.

»Dar ce ai?« întrebă împăratul.

»Ce să fie?« iacă prințesa, care mi s'a arătat de atâtea ori și care mi-a dăruit trandafirul!« răspunde Ghiță, ca fermecat.

»Da da zise împăratul. Ea este. Nu-i așa că ți-am trimis tot visuri plăcute? Asta este aproape cel mai frumos vis din câte am.«

Ghiță alergă numai de cât la prințesa, care iară se așază în micul ei scrânciob de aur și se legăna. Ea cum l'a zărit sare din scrânciob și i-se aruncă locmai în brațe. El însă o luă de mână și o conduse la o bancă de aur. Aici se așază amândoi, și-și ziceau ce bine ar fi dacă s'ar tot vedea unul cu altul. Și cum gătau povestea, o începeau din nou. Într'aceea împăratul visurilor se preumbla neîntrerupt pe

cărarea principală din grădină, cu mâinile la spate, iutându-se din când în când la ceasornic, să vadă, cât e de târziu, pentrucă Ghiță cu prințesa nu găteau ceea-ce-și aveau de povestit. În cele din urmă, totuși se duse iară la ei și le zise: »Băeți acum e de ajuns. Tu Ghiță ai mult până acasă. Și peste napte nu te pot ținea aici, pentrucă eu n'am paturi, fiindcă visurile nu dorm... ele trebuie să umble noaptea pe pământ, pe la oameni... iar tu, prințesa trebuie să fi gata. Imbracă-te astăzi odată numai în roșu și apoi, vino la mine să-ți spun la cine să te duci și ce să-i spui.« Auzind Ghiță visătorul aceasta, deodată prinse curaj, cum n'a avut nici odată în viața lui. El se ridică în picioare și zise cu glas îndesat: »Înălțate împărate de prințesa mea nu mă despart odată cu capul...ori să mă ții pe mine aici, ori să mi-o dai pe ea pe cealaltă lume. Mi-e cu mult mai dragă, de cât să pot trăi fără ea!« Zicând acestea i-să umpură ochii de lacrimi, cât alunele de mari.

»Dar Ghiță! Ghiță!« răspunde împăratul »asta-i cel mai frumos vis, ce'l am în împărăția mea dar, pentrucă mi-ai scăpat viața, fie. Iați prințesa, și ieși afară pe pământ. Cum ajungi deasupra, ia-i de pe cap vâlul de argint și mi'l aruncă prin ușă

înjos, atunci prințesa se va prefaca sânge și carne acum este numai un vis!«

Ghiță-i mulțumi din toată inima și zise: »Iubite împărate fiindcă văz că ești de tot bun, mai îndrănesc a-ți face o rugare... prințesa aș avea, dar imi lipsește acum țara, în care să stăpânesc și prințesă fără țară nu este cu putință... nu-mi poți da și o țară, fie cât de mică?«

Și i-a răspuns împăratul »împărății, cari să le vezi, Ghiță, nu-ți pot da, dar nevăzute, poți căpăta și încă una din cele mai mari și mai măndre.«

Și iară l'a întrebat Ghiță: »cum este împărăția nevăzută?« Împăratul l'a incredințat, că împărăție mai frumoasă, nici nu se poate...Să va convinge el singur.

»Adecă, zise el împărățiile de rând, cari să vad, de multe ori sunt foarte neplăcut. De exemplu: Tu ești împărat într'o țară de rând? dimineața vine la patul tău un ministru și zice: Majestate pentru țară am trebuință de o mie de lei... tu deschizi cassa țerii, și nu găsești o lăscăe în ea. Ce-i face atunci? Ori se ridică cineva cu războiu în potruva ta, tu perzi și împăratul care te-a învins ț ț ia de nevastă prințesa, iar pe tine te aruncă în temniță. Astfel de lucruri nu se pot întâmpla într'o împărăție nevăzută?«

Bănci bine situate avem vr'o 100 și 50 mai mici, dintre cari nici chiar 50 nu sunt trecute în lista membrilor.

Despre celelalte clase sociale reprezentate la »Asociațiune« nu mai amintesc, fiindcă sunt mai mici la număr și apoi scopul meu nu este a face statistică, ci a spune factorilor competenți și tuturor Românilor de bine, că e timpul suprem a da acțiunilor noastre culturale o direcție nouă și corăspunzătoare nu numai împrejurărilor actuale, ci și principiilor de azi.

E neapărat de lipsă adevărată, ca să ținem cont de spiritul timpului și acomodată lui să dirijem busola acțiunilor din sânul și jurul »Asociațiunei«.

Cu vr'o câțiva articoli scriși mai cu seamă din incidentul adunării generale, cu ținerea a câtorva conferințe sau reprezentații teatrale și cu editarea unui organ necorăspunzător azi scopului n'o să putem ajunge în grabă la scopul măreț al »Asociațiunei«.

Trebuie schimbat sistemul vechiu cu altul modern și dat altă direcție acțiunilor noastre culturale!

E neapărat de lipsă înainte de toate, ca să facem »Asociațiunea« cât se poate de cunoscută chiar și în cele mai inferioare pături ale poporului, fiindcă mulți sunt dintre ai noștri, cari nici de veste nu iau auzit.

Munca aceasta însă nu se poate face numai prin zările noastre, ci prin acțiuni pornite din sânul comitetului central și dirijate direct la persoanele. Da persoanele direct trebuie făcute stente asupra »Asociațiunei« și să li-se deie ocazie a se înscrie.

În vederea acestor scopuri am înaintat pentru adunarea generală 10 propuneri, a căror intenție este a afla mijloacele necesare, cu cari în mod potrivit s'ar putea surescita interesul publicului nostru pentru afacerile »Asociațiunei«, a deștepta simțul de datorință națională și culturală în inima fiecărui Român, a trezi și desvolta spiritul de asociere între noi și în fine a deschide teren cât se poate de larg activității »Asociațiunei«.

Toată suflarea românească — dela vladică până la opincă — trebuie angajată la marea muncă culturală a »Asociațiunei«!

Trebuie reamintit unora din clasa noastră cultă, că cu bănișori cu greu câștigați de bietul nostru țaran, sau cu prescură românească sau cu stipendii și alte ajutoare românești, s'au calificat și și până de toate zilele tot în mijlocul poporului nostru o câștigă: deci datori sunt a se interesa de cultura țaranului.

Să nu ne jenăm a spune fieștecăruia, că taxa de membru pentru »Astra« e numai o părticică mică din tributul de recunoștință, cu care datori suntem poporului pentru imensele binefaceri primite dela el; iar a solvi acest tribut, e o datorie sfântă, carea între toate împrejurările trebuie împlinită.

Bogatul și săracul deschidă-și dară punga și — după cum îl va trage inima și-i va permite mâna — să depună obolul său pe altarul culturii naționale, până când încă nu e prea târziu!

Cu mâinile în sân nu mai putem sta azi, când orizontul e întunecat de nori grei, cari în sânul lor ascund trăsnete și fulgere pentru cultura națională și e o chestie numai de timp, ca să se descarce cu o furie nebună asupra ei.

Să nu uităm, că se zvonește despre

sufrajiul, poreclit și universal, îmbrăcat în cocorul pocit și anume pentru noi strămt croit — al pluralității. Acul pentru acest cocor îl putem afla numai între armele culturii poporului nostru.

Indolența noastră în privința culturală a poporului se poate răzbuna amar în viitor!

Știm dar cu toții, că țaranului nostru i-se pune cu sila în mână o monedă străină de comunicație spirituală cu alții. Primească-o — dacă așa i-a dictat soarta, iar să ne îngrijim de cu vreme și de fel să nu permitem, ca spoiala cutărei culturi străine să intre prin porii păreților în casa țaranului nostru și să-i inficizeze atmosfera. Casele inficiate prin bacc'lele culturi străine de razele soarelui dătător de viață ale culturii naționale să le desinficăm și cât se poate de radical!

Ca să putem face aceasta cu succesul dorit, e neapărat de lipsă înainte de toate, ca să ne înrolăm toți — bărbați și femei — în șirurile membrilor »Asociațiunei« sau »Astrei« și să îndemnăm la asta și pe alții, precum să influențăm, ca toate celelalte instituțiuni ale noastre — mai cu seamă băncile, comunele bisericesti și cele politice, unde suntem în majoritate — să se înscrie ca membrii la »Asociațiune«.

Privească fieștecare Român de bine de o datorință sfântă, ca să fie membru al »Astrei« și să fie convins, că despre noi respective despre bunul și blândul nostru popor cu drept cuvânt se poate zice: sine »Astra« non itur ad astra.

Viena, 22 Iulie (4 Aug.) 1908.

Dr. Lazar Popovici,
medic și membru pe viață
al »Astrei«.

Revista politică.

După o trăgănare mai lungă poliția din Arad a adus în fine Vinerea trecută sentința sa în contra deputaților aradani învinuți, că fără știerea poliției au convocat și participat la cunoscuta adunare de constituire din Arad, în care s'a hotărât înființarea unui club pentru organizarea partidului național român. D-nii Dr. I. Suci, Dr. St. C. Pop și M. Velićiu au fost condamnați fiecare la câte 100 coroane, care se poate schimba în 5 zile arest și la o altă amendă de câte 50 coroane, sau în caz de neplătire la alte 3 zile arest. În contra acestei sentințe s'a înaintat în termenul legal recurs.

Cu două zile mai târziu, adevărat Luni, deputații români naționaliști s'au întrunit la Arad la o conferință, ocupându-se cu situația generală politică. După o desbatere mai lungă s'a stabilit un întreg program de acțiune, care se va pune în aplicare în cursul verii. Din acest program fac parte și adunările populare, pe cari le vor ținea deputații naționaliști în jumătatea a doua a lunii August.

teza și-i zise: »dragul și scumpul meu ne-bunule! atâta amar de vreme, să nai tu curajul și să-mi spui, cât mă iubești de mult? Doară ți-a fost frică de mine?«

Luna tocmai răsărea și lumina râul... unde se băteau șgomotoase de țărmar și pădurea murmură... ei ședeau și tot șopoteau; deodată li se pără că dinaintea unei s'ar fi pus un norișor negru, și iată, la picioarele lor, cade ceva, ca o năframă (cârpă) mare, împăturată... luna eară să iverșe în lumină curată. Ei ridicară năframa și începură să o desfășure. Era foarte fină și împăturată de sute de ori, așa că le-au trebuit mult timp până au întins-o. După ce au desfășurat întregă, părea că este o hartă mare. Pe la mijloc curgea un râu, iar pe de laturile lui erau orașe, păduri, lacuri. Atunci băgară de seamă, că este o împărăție pe care lea trimiso din cer bunul împărat al visurilor și cum se uitară acuma la mica lor căsuță, o văd prefăcută într'un castel minunat cu trepte de sticlă, cu pârți de marmoră, cu covoaară de catifea, cu turnuri ascuțite acoperite cu șindile vișete. Ei se prinseră de mână și merseră în castel... cum intrară toți supuși erau adunați și li se închinară până la pământ... răsună trimbini și

Mare svon s'a făcut în jurul consiliului de ministri, care s'a ținut Luni și Marți în Budapesta. În comunicatele scurte, cari s'au publicat despre decursul acestor consfătuiri, se spune, că ministrii s'au ocupat cu toate afacerile curente, dintre cari ne interesează în primul rând cestiunea reformei electorale. Se spune, că ministrii s'ar fi cam ciorovăit în jurul reformei, prezentate de ministrul Andrassy. La urmă însă totuși s'au împăcat, căci — după cum glăsuiesc foile maghiare — ministrii s'au declarat „pe deplin“ înțeleși și mulțumiți cu proiectul lui Andrassy. Proiectul va fi prezentat în curând Maj. Sale Monarhului spre prealabila sancționare, iar în luna Octomvrie va fi adus în desbaterea dietei. Atâta e sigur, că reforma electorală e bazată pe sistemul votului plural, căci numai pe baza unui astfel de vot se poate asigura Maghiarilor rolul conducător în afacerile politice. Alte amănunte nu se cunosc.

Dintre celelalte afaceri, cu cari s'a ocupat consiliul de ministri, sunt afacerile, cari privesc autonomia bisericii catolice, budgetul pro 1909 și alegerea patriarhului din Carlovăț.

Sâmbătă a avut loc în Carlovăț alegerea patriarhului sârbesc. Dintre cei trei candidați, episcopul Zmejanovici a intrunit 40 voturi, episcopul Nicolici 30 voturi, iar candidatul guvernului, episcopul Bogdanovici, n'a intrunit nici un vot. Prin urmare congresul a declarat ales de patriarh pe episcopul Zmejanovici, pentru care votaseră toți membrii partidului radical. Marți s'a prezentat o deputațiune de 12 membrii ai acestui partid la ministrul-președinte Wekerle, rugându-l să sprijinească întărirea lui Zmejanovici. Răspunsul lui Wekerle a fost în doi peri, nici cald, nici rece. După cum scriu foile maghiare, consiliul de ministri a hotărât să nu aproabe alegerea lui Zmejanovici. Pe baza hotărârii consiliului de ministri, se crede, că Maj. Sa Monarhul nu va întări alegerea lui Zmejanovici, ci va disolva congresul și va ordona o nouă alegere.

După știrile mai nouă, cari ne sosesc din Turcia, bucuria cea mare, cu care a fost primită decretarea Constituției, s'a mai potolit. După publicarea Constituției a urmat Duminecă depunerea jurământului armatei pe noua constituție și numirea noului ministeriu în frunte cu marele vizir Said-pașa. S'au ivit însă și nemulțumiri. Aderenții vechiului regim, văzând că Turcii tineri au ajuns la putere, încep să se miște cu scop pe a provoca o contra-revoluție. Au

chimbale, aprozi le ies înainte și le presară flori în cale. Erau împărat și împărăteasă.

A doua zi toți vorbeau prin sat, că s'a rentors Ghiță visătorul și și-a adus o nevastă. »Asta încă va fi ca el« își ziceau oamenii.

»Eu am văzut-o astădimineată, când m'am dus la pădure zise un țaran. Ședea cu el în ușă; nu-i ceva deosebit, femeie ca toate femeile... e mică și subțirică... era îmbrăcată cam sărăcăcios... dar cine să-i și vie'n casă? el nu are nimic... de bună seamă nici ea n'are mai mult.«

Așa flecăreau oamenii cei proști... ei nu puteau vedea, că ea e împărăteasă și că coliba lor s'a schimbat într'un palat mare și mlaunat, încă nu vedeau în prosția lor, tocmai pentru că împărăția ce-i căzuse lui Ghiță din cer pe pământ, era o împărăție nevăzută. Din pricina asta puțin îi păsa și lui de oamenii cei proști... cu împărăteasa lui iubită trăia lumea albă. Și le-a dat Dumnezeu șase copii, unul mai frumos, ca celalalt, tot prinți și prietese. Asta n'a știut-o nime în sat, pentru că oamenii, erau oameni de rând și cu mult mai proști, decât să i poată cunoaște pe ei.

N. Fetra-Petrescu.

și încercat să pună la cale în Adrianopol o contra-revoluție, însă fără succes. Dealtăparte Turcii-tineri nu — sunt mulțumiți, cu felul cum s'a constituit noul ministeriu și cer ca din ministeriu să facă parte și câțiva Turci-tineri. Se spune chiar, că noul ministeriu și-ar fi dat dimisiunea și că situațiunea marelui vizir Said-pașa ar fi sdruncinată. Știrea aceea însă nu s'a confirmat până acum în mod oficial.

STIRILE ZILEI.

— 24 Iulie v.

Examinarea liniei ferate Brașov-Făgăraș. Foata »Țara Oitului« publică un articol mai lung referitor la examinarea liniei ferate Brașov-Făgăraș, din care estragem următoarele: Marți dimineața în 28 Iulie n. membrii comisiunii examinătoare s'au întrunit în o sală a gării din Făgăraș, unde s'a luat obicinuitul proces verbal. Din partea comitatului a fost de față el vicecomite Alex. Belle, precum și dl deputat N. Șerban. La oarele 9 și ceva locomotiva împodobită cu flori și verdeță a pus în mișcare trenul. La gara »Mundrac« comisiunea a vizitat edificiile rămânând pe deplin mulțumită. De aici a trecut prin gara Șercaia, Vad, unde dl notar G. Urs a ținut o scurtă vorbire salutând cu bucuria »de mult așteptata deschidere a liniei ferate«, la care a răspuns esmisul ministerial dl Finály. De aici trenul a plecat spre Șinca-veche, »Homorod völgy« unde comisia a examinat linia precum și gura tunelului, luând despre toate proces verbal, și s'a oprit din nou la Vlădeni, unde s'a luat prânzul.

Pe la 3 oare comisiunea și-a continuat drumul spre Brașov. Trecând prin gara Țințari, unde nu era nimeni, a ajuns la Codlea, unde o mare mulțime de oameni, în majoritate sași aștepta. Gara decorată cu steaguri maghiare și săsești. Puțernice strigăte de »Hoch« au primit pe membrii comisiei, ear preotul lutheran Iohan Leonhardt a ținut un frumos discurs în l. maghiară, pe care la sfârșit în l. germană. Din partea românilor erau de față preotul I. Comanescu și directorul școlar A. Boldor. După o jofina, ce s'a servit aici comisia și-a continuat drumul treând pe sub »poarta de triumf« spre Ghimbav, unde a vorbit preotul ev. luth. Wilhelm Fretschkes. Dl dep. Dr. N. Șerban a primit aici un frumos buchet de flori din partea Românilor. La oarele 5 trenul a sosit în gara Bartolomei, în care aștepta un tranvai de »gală expres« cu care membrii comisiei au venit în oraș. Seata la oarele 8 s'a dat banchet în restaurantul »Transilvania«. Banchetul a fost prezidat de esmisul ministerial dl Finály Lajos, fiind de față și dl. comite suprem al Brașovului contele Mikes, dl dep. Șerban și alții. S'au ținut mai multe toast, ear pe la 2 oare s'a încheiat partea »oficioasă«.

În definitiv rezultatul examinării constat prin comisiunea de vr'o 24 membrii a fost pe deplin mulțumitor, așa că cu 29 Iulie, linia din Făgăraș până la Șinca veche și din Brașov până la Vlădeni s'a și predat spre folosința publică. Cu 1 Septembrie va fi gata și tunelul și viaductul dela Șinca nouă. Partea aceasta grandioasă a liniei ferate a costat mai multe spese și muncă ca întreaga linie. E de toată

Stelele și istoria lumii.

— Urmare —

...În întreaga săptămână moș Marin îmi pomenea de făgăduința ce le am făcut. Duminecă abia înghitiser ultima bucătură și moș Marin se și arătă în pragul ușei. »Să fie de bine«, zice moș Marin, și să nu fie cu supărare c'am venit dară nu mai poci să aștept și am venit, că doar doar mieși spune ceva...«

Din vorbă în vorbă vremea trecea și eată că Radu al clisierului a venit să ne cheme că s'a adunat lumea la școală. Ne-am dus cu grabă ca să nu-i facem prea mult să aștepte.

Era tot sala veche, unde dela feciorul lui moș Marin, Alexandru, am învățat și eu buchile... Băncile erau pline de oameni, înainte ședeau de-oparte bătrânii de alta bătrânele, în mijloc d-nu pârintele, pe de margini tineretul. Cum trecem cu moș Marin pragul clasei, toți isbucnesc în un »să trăiește!«

...De bucurie a început să-mi tremure glasul și-mi părea, că nu m'aude nimeni ce vorbesc...

Vu mic șgomot... am intrerupt, pentru ca să mă rezueg... apoi am început:

frumșetea această parte, clădită sub pre-mia privilegii a inginerului guvernial dl Königsberger, care și-a avut reședința în Făgăraș. Intreaga linie și mai ales clădirile de pe ea, se arată cu mult mai solide și mai de gust ca cele de pe linia Făgăraș-Sibiu. Aceasta face onoare societății antreprenoare.

Goană contra tricolorului. Părintele Ioan Popovici din Buteni, fiind denunțat de către jandarmi, că poartă pe hainele de slujbă tricolor românesc, a fost pedepsit de solgăbirăul Hunyár din Boroșineu cu 5 zile închisoare și 100 cor. amendă. Părintele Popovici a recurat la vicespan, care a întărit sentința solgăbirăului.

Cununii. Dșoara Olimpia Gheaja și d-nul Ioan Radu, își vor serba cununia lor religioasă Duminecă în 27 Iulie st. v. (9 Aug. st. n.) a. c., în biserica gr. or. română din Paloș, la oarele 3 d. a.

— Dșoara Marioara Al. Odor și d-l Ioan G. Neguș își vor serba cununia, Duminecă în 27 Iulie v. a. c., în biserica veche din Turcheș, la oarele 12 din zi. Nuni: D-na și d-l Alexe Barbu.

— Dșoara Reveica D. Barbu și d-l Nicolae I. Langas, își vor serba cununia Duminecă în 27 Iulie st. v. a. c., în biserica Sfintei Treimi de pe Tocile, la oarele 12 din zi. Nuni: D-na și d-nul Ioan Mircan.

Cărți didactice aprobate. Ministrul de culte și instrucțiune publică a aprobat zilele trecute următoarele cărți didactice: *Istoria Naturală* pentru școalele primare lucrată de I. Dariu și D. Dogariu, sub Nrul 69,547/1908. — *Curs practic de limba maghiară* pentru școalele primare întocmit pe baza articolului de lege XXVII. din anul 1907, lucrat de I. Dariu, dir. școl. și *Erdő János*, subinspector școlar regesc, sub Nrul 88,643/1908. — Toate în editura librăriei Ciurcu din loc.

Din Șemniț ni se scrie: În 28 Iulie st. n. tinerimea română academică din Șemniț a ținut o serată de despărțire, la care au luat parte mai mulți Români domiciliți în Șemniț. Români, adunați în număr așa de frumos la hotelul Vânătorului, și-au luat adio pentru totdeauna dela colegul lor Pavel Monea absolvent inginer Silvea, fiul preotului Pavel Monea din Streza Cârțoară, com. Făgărașului. Cu ocaziunea aceasta fratele Monea și-a luat în mod mișcător adio dela colegii mai tineri și de la colonia română, îndemnându-i la diligență statornică și muncă încordată. Petrecerea animată a durat până la miezul nopții, când între acordurile doinelor, executate de artistul bănățean Pavel Goanță, ne-am despărțit cu un adio și la revedere în viață dela colegul Monea și cu la revedere în Octomvrie dela ceilalți colegi. V. C.

Un congres al orbilor. În Manchester s'a deschis un congres al orbilor, ale cărui debateri vor ține o săptămână. I-au parte la acest congres orbi aproape din toate țările europene, precum și din India, Zeelandă nouă, America de sud și Japonia. După discursul președintelui Royle, care și-a exprimat, în glumă, părerea de rău că nu poate vedea pe toți membrii, au început debaterile asupra măsurilor, pe cari ar trebui să le ia guvernele în favoarea orbilor. S'a constatat, că cei mai mulți orbi sunt în Anglia, unde numărul lor se ridică aproape la 40.000. După terminarea congresului s'a dat un concert, cu coruri, dueturi și terțeturi, declamații — toate executate de orbi.

Dragilor mei!

Este o lege cunoscută, că un corp luminat, care se află la o depărtare anumită dela noi, nu poate fi în aceeași clipă observat, în care este el luminat, ci numai după un oarecare timp, fie acela cât de scurt, în care timp lumina, prin mijlocirea căreia ne este cu puțință să vedem corpul, percurge calea dintre corpul pe care voim să-l vedem și ochiul nostru.

Iuțea aceasta, cu care lumina percurge spațiul, este atât de mare, că referită la nelușmănată distanță, sub carea ne este încă cu puțință aici pe pământ a mai vedea un corp, de sigur nu s'ar fi putut nici când observa, că îi trebuie oarecare vreme, înainte de ce raza de lumină ar fi ajuns în ochiul nostru, și și mai puțin s'ar fi ajuns la ideea a măsură acest timp. Prin aceea însă, că corpuri aflătoare la o distanță infinit de mare dela noi se pot vedea, ajung ca dimensiuni pământiești, le-a fost cu puțință astronomilor, cu ajutorul calculațiilor și observațiilor intensive a măsură iuțea luminei, și a afla, că ea în o secundă face un drum de aproape 42,000 de mile, adică cam 300,000 km. Această cifră nu e tocmai exactă.

Lumina are o iuțea atât de mare

Aviz. Subscrisul având lipsă de un practicant notarial, rog pe d-nii interesați a mi se adresa până la 1 Septembrie a. c. st. n. Salarul după învoială. Cei cu praxă sunt preferați. Documentele se vor aminti, eventual alături la concurs. — George Taftan, not. cerc. Királyhalma. u. p. Alsó-Komána. (N-Küküllő m.)

Muzică la promenadă. Măne, Vineri, la oarele 5 jum. seara, muzica orașului va cânta în parcul Rudolf.

Din raportul general al comitetului central al »Asociației«.

Prezentat adunării generale convocată la Șimleu la 7 și 8 Aug. st. n.

Din acest raport estragem următoarele:

Membri Asociației. »Asociația« cu sfârșitul anului 1907 a avut următorii membri: onorari 8, secțiunile: 24 ordinari și 22 corespondenți, fondatori 101, pe viață 263, ordinari 1319, în total 1737 membri. În cursul anului 1908 s'au înscris 25 membri noi.

Despărțimintele. Activitatea acestor organe importante ale »Asociației« prezintă unele progrese față de anul precedent. În cea mai mare parte a despărțimintelor se observă îndemnul de a înjgheba o muncă sistematică, se simte dorința și străduința de a desfășura o activitate cât mai corespunzătoare scopurilor ce le urmărește »Asociația«. Stăruința cu care lucrează multe, dintre ele, ne face să nădăjduim că frământările începutului, cu timpul, se vor încheia într-o muncă conștientă și intensivă. Pedeca cea mai hotărâtoare, care stăpânește avântul celor puțini cu dragoste de muncă, e cunoscuta indiferență a cărturarimii noastre, de atâteori osândită în rapoartele generale ale reuniunilor noastre culturale. Pe baza rapoartelor primite dela d-nii directori de despărțiminte constatăm, cu durere, această indiferență, și trecem mai departe, fără a încerca să-i căutăm explicarea socială, nădăjduind o îndreptare în viitorul apropiat.

Aici ne mărginim a aminti numai momentele mai esențiale din activitatea lor.

Având în vedere munca desfășurată de despărțiminte în cursul anului 1907 le putem grupa după cum urmează: I. Despărțiminte active: 1. Bistrița. 2. Blaj. 3. Brad. 4. Brașov. 5. Cluj. 6. Dobra. 7. Hateg. 8. Orăștie. 9. Oravița. 10. Săliște. 11. Sebeș. 12. Sibiu și 13. Șimleu. II. Cu activitate mijlocie: 1. Abrud-Câmpeni, 2. Agnita. 3. Beiuș. 4. Mercurea. 5. Orade. 6. Panciova. 7. Sănmiclașul-mare. 8. Sătmăr-Ugocia (având în vedere împrejurările excepționale din acele părți). 9. Timișoara. 10. Turda și 11. Zernești. III. Cu activitate slabă: 1. Alba-Iulia. 2. Bocșa. 3. Caransebeș. 4. Dej. 5. Deva. 6. Diciosănmărtin. 7. Hida-Huedin. 8. Ludoș. 9. Mediaș. 10. Mociu. 11. Năsăud. 12. Oșorheiu. și 13. Reghin. IV. Cu aproape nici o activitate: 1. Becicherecul-mare. 2. Bran. 3. Cohalm. 4. Făgăraș. 5. Lipova. 6. Lugoj. 7. Sigișoara. 8. Treiscaune-Ciuc și 9. Vârșet. V. Despărțiminte noi: 1. Aiud-Teiuș. 2. Hălmagiu și 3. Tășnad.

Activitatea cea mai însemnată a despărțimintelor a fost ținerea prelegerilor populare, înființarea de agenturi și biblioteci populare. Dintre despărțimintele active amintim în special următoarele: Blaj, Brad,

Brașov, Dobra, Hateg și Săliște, cari au ținut peste 20 de prelegeri și au căutat să sporească numărul agenturilor și al bibliotecilor.

Unele dintre despărțiminte au împărțit premii dela 25—40 cor. pentru încurajarea diferitelor ramuri ale economiei sau altor scopuri social-culturale. Așa de exemplu Desp. Abrud-Câmpeni, despărțimintele: Brașov, Sănmiclașul mare, Turda și Zernești, Oravița și Sebeș.

Alte despărțiminte, de pildă al Beiușului, Șimleului și Sănmiclașului mare, s'au îngrijit de creșterea națională a ucenicilor și calfelor de meseriași și neguțatori din orașele respective, iar despărțământul Brad a ținut cursuri pentru analfabetei. Asemenea cursuri, cari sunt de cea mai mare importanță pentru înaintarea culturală a țărânimii, vor trebui să se facă în toate despărțimintele.

Comitetul central va lua dispoziții ca în cursul iernii viitoare să se înceapă aceste cursuri în cât mai multe comune de pe teritoriul despărțimintelor, întrebându-se spre acest scop o parte din suma destinată pentru prelegerile populare.

În cursul anului trecut s'a dat o mai puțină importanță organizării economice a țărânimii. Numai desp. Reghinului și Clujului au înființat 2 tovrășii pentru asigurarea vitelor în Solovăștii și Feneșul-săsesc.

În cursul anului trecut s'au înființat două despărțiminte noi: Aiud-Teiuș și Hălmagiu, iar în cursul anului 1908, parte s'au înființat, parte sunt pe cale de a se înființa următoarele despărțiminte: Lăpușul unguresc (din teritoriul desp. Dej), Ciacova, Buziaș (ambele din terit. desp. Timișoara), Sisca-montană (din desp. Oravița), despărțământul se va împărți în 5 despărțiminte, iar despărțământul Murăș-Uioara se va reînființa statornic și sistematic.

Agenturile. Numărul agenturilor de pe teritoriul despărțimintelor e de 165. S'au înmulțit deci cu 43 față de anul trecut. Cele mai multe agenturi se găsesc pe teritoriul următoarelor despărțiminte: Bistrița, Blaj, Brașov, Cluj, Orade și Sebeș. Despre activitatea agenturilor se găsesc informații în Anexa D. Aici amintim că cele mai active agenturi sunt pe teritoriul despărțământului Brașov, Blaj și Brad.

Bibliotecile populare. Numărul bibliotecilor față de numărul agenturilor e mult mai îmbucurător. Conform rapoartelor generale, primite dela directorii despărțimintelor, numărul total al bibliotecilor e de 230. Cele mai multe biblioteci le au următoarele despărțiminte: Agnita, Bistrița, Blaj, Brașov, Cluj, Orade, Săliște, Sebeș, Șimleu și Timișoara

Prelegerile. Am amintit în partea generală a acestui raport că prelegerile populare ținute în cursul anului trecut, constituie partea cea mai însemnată a activității despărțimintelor noastre. Comitetul central, pentru a înlesni ținerea prelegerilor la sate, în cursul anului 1907, a împărțit următoarelor despărțiminte câte 100 cor.: Blaj, Brad, Brașov, Dobra, Mercurea, Orăștie, Sebeș, Șimleu și Turda, despărțământului Orade 200 cor., desp. Hateg 50 cor. și desp. Oravița 20 cor. Subiectele prelegerilor au fost bine alese, urmărind în cea mai mare parte a lor chestiuni practice. Astfel dintre 341 de prelegeri, în 158, adică aproape în jumătate din întregul prelegerilor, s'au tratat chestiuni economice. Secțiunile științifice-literare au hotărât să pregătească fiecare

câte o prelegere model cu diapozitive, pentru care scop s'a și votat o sumă de 600 cor.

Secțiunile științifice-literare. S'a întregit secția școlară, alegându-se membru ordinar d-l Dr. I. Borcia, și s'a primit dimisia d-lui Iuliu Marțian, membru corespondent în secțiunea istorică, și a d-lui Dr. I. Olariu, membru ordinar în secția școlară. S'a decis publicarea din partea »Asociației« a unei colecții de 114 des-cătece din Bănat, culese de d-l Enea Hodoș; s'a decis a se scoate revista »Transilvaniei« cu material științific-literar de patru sau șaseori la an cu colaborarea secțiunilor; d-l Dr. Ioan Rațiu a terminat lucrarea »Viața și activitatea lui Al. Papiu-Illarian«; d-nii Silvestru Moldovan și N. Togan au terminat lucrarea: »Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română de pe teritoriul statului ungar«, care va apare încă în cursul acestui an; s'a făcut un premiu de 100 cor. pentru cel mai bun Abecedar pentru analfabetei; secția școlară va publica, în »Biblioteca« populară, mai multe broșuri pentru tineret; s'a recomandat comitetului central angajarea unui agronom, care să țină prelegeri în despărțimintele »Asociației«; fiecare secție a promis că va pregăti câte o prelegere populară cu diapozitive. Dintre lucrările mai mari, cu cari se ocupă secțiile, amintim: adunarea nomenclaturii populare referitoare la car, plug și răboțul de țesut. Premiul »Andreiu Mureșanu« nu s'a împărțit.

Publicațiunile »Asociației«. În cursul anului trecut Biblioteca populară a »Asociației« s'a înmulțit cu Nr. 27, »Comuna »Viilor« de Romul Simu și cu Nr. 28 »Festivități de Ioan Pop-Reteganul, cu o prefață de Octavian Goga. Acestei »Biblioteci populare«, în viitor, i-se va da un caracter periodic lunar și se va împărți gratuit bibliotecilor din despărțiminte și membrilor ajutători ai »Asociației«.

Fonduri și fundații. În cursul anului 1907 Asociațiunea nu a primit nici o fundațiune nouă. Dintre cele primite în cursul anilor precedenți, date destinațiunii, s'au împărțit burse și ajutoare, conform literelor fundaționale. Domnul Stroe Bellescu a făcut o donațiune de K. 1000, care s'a adăugat la fondul general, iar venitele conform dorinței donatorului, se împart mesei studenților universitari români din Cluj. Fondul cultural al Băncilor, în cursul anului 1907, a crescut cu K. 153—împreună cu interesele curente.

Averea Asociației. Anul trecut, din punct de vedere financiar, a fost un an mai bun decât mijlociu. Averea totală, administrată de Asociațiune, cu sfârșitul anului 1907, e de K. 896,899—se prezintă cu o creștere de K. 14,668—față de anul 1906. Această creștere provine mai ales din participarea fondurilor și fundațiilor la emisiunile noi. Fondul general prezintă o sporire de K. 2074. Incasările dela membri, în cursul anului 1907, au fost de K. 20,597, prin urmare a fost cel mai bun an din câte a avut vreodată Asociațiunea. A întrecut budgetul cu K. 4,597.

Școala civilă de fete. Școala civilă de fete a Asociației, în cursul anului școlar 1907/8, a funcționat normal și cu rezultate pe deplin mulțumitoare. Veniturile școlii au fost de K. 65,756-75, iar cheltuielile de K. 58,171-18.

Biblioteca Asociației. a) Biblioteca proprie: Conform inventarului, biblioteca centrală a »Asociației« la sfârșitul anului 1907 numără 5063 opere în 6678 to-

incât într-o clipită poate înconjura pământul.

»(Moș Marin« sta cu ochii căscați... da din cap.)

De oarece luna este la o depărtare de 53.000 mile dela pământ, urmează de aici, că atunci când pe orizontul întunecat s'a ridicat prima fașie subțire a lunii, trebuie să treacă cam 4/5 secunde, până ce o putem observa. Căci atâta timp îi trebuie luminei, ca dela lună s'ajungă în ochiul nostru. Luna deci, dacă nu luăm în considerare frângerea razelor de lumină — de fapt a răsărit cu 5/4 secunde mai de vreme, de cum o vedem noi răsărind.

Soarelui, care este la o depărtare de 20 milioane de mile dela noi, de 400 ori mai departe ca luna, îi trebuie deci un timp de 400 ori mai lung decât al lunii, pentru ca lumina lui să ne ajungă, adică de 400 ori 5/4 secunde. Din clipa când răsare soarele și până când lumina lui ne-ajunge trece un timp de aproape 8 minute. În fapt deci soarele a răsărit cu 8 minute mai de vreme, de cum îl vedem noi cu ochii noștri răsărind.

Planeta Jupiter, când este la cea mai mare distanță dela pământ, este de 133 milioane de mile. Această depărtare este

de 6 1/2 ori mai mare ca a soarelui dela noi. Luminei îi trebuie deja 52 minute, până să ajungă dela Jupiter la noi.

Uranus își percurge calea monotona în o depărtare dela noi de 400 milioane de mile. Lumina pribegeste 2 oare dela el și până la noi, și Uranus a răsărit deja cu 2 oare mai de vreme de cum îl vedem noi răsărind.

Era un timp, când Uranus era considerată de cea din urmă planetă a sistemului solar, și aceasta până s'a descoperit Neptun.

Dintre stelele fixe, cea mai apropiată de noi este steaua cea mai luminoasă din Centaur, carea se află cam la o depărtare de 4 bilioane mile dela noi. Unei raze de lumină dela ea și până la noi îi trebuie cam 3 ani. Adică: luciul cu care ne apare această stea azi ochilor noștri — nu este de acum, ci de acum trei ani.

Dela Vega și până la noi îi trebuie luminei 12 ani și o lună.

Sunt stele fixe dela cari luminei îi trebuie o cale de 20, 30, 45, 67, 90, 180 4000 etc. ani ca să ne-ajungă.

Din acestea urmează că pe fiecare din aceste stele nu le vedem după cum sunt ele azi, ci după cum au fost în acel

timp, care i-a trebuit luminei ca de acolo pornind s'ajungă azi la noi.

Urmează, că o stea pe care azi o vedem poate că s'a stins deja de mai de ani, pe când noi o mai vedem lucind.

Aceste legi sunt vechi și deja de mult cunoscute. Dară va fi poate lucru nou a întoarce aceste legi și vor fi poate surprinzătoare deducerile, cari rezultă din această întoarcere, — această întoarcere a legii și deducerile cari rezultă din aceasta — sunt pe cari voesc să vi-le spun.

După cum am zis, noi vedem luna în un moment anumit nu în forma aceea pe care o are în momentul observării, ci după cum a avut-o cu 5/4 secunde mai înainte de momentul observării. Dacă în lună ar fi oameni, aceștia nu vor vedea pământul nostru așa cum este el acum, ci după cum a fost el mai înainte cu 5/4 secunde.

Cei care din Soare se uită la pământ, îl văd nu cum este el acum ci după cum a fost el înainte cu 8 minute. Dela Uranus trece timpul dintre realitate și observațiunea cu ochii voștri cu 2 1/2 oare înapoi, așa că de pildă pe Arpad de pe Tâmpa în o anumită dimineață când îl luminează primele raze al soarelui, ochiul omului din Uranus ori cât de ager ar fi și cu oricare

muri, 6037 broșuri și 25 harte, față cu 4949 opere în 6411 tomuri, 5678 broșuri și 24 harte dela stăruitul anului 1906; prin urmare biblioteca s'a sporit. În cursul anului 1907, cu 114 opere în 267 tomuri, 359 broșuri și 1 hartă. b) Depozitul de cărți menite spre vânzare, parte în favorul fondului al »Asociațiunii«, parte unele în favorul școlii civile de fete a »Asociațiunii«, și altele destinate a se distribui de aici gratuit, cu sfârșitul anului 1907 numără 43 publicațiuni în 3408 tomuri și 33,670 broșuri.

Muzeul Asociațiunii. În cursul anului trecut Muzeul »Asociațiunii« s'a îmbogăți cu o moară model, cu porturi, cămeși, covoară, icoane, câni și lemnării, adunate de d-l Octavian C. Tăslăuauon, din ținutul Giurgeului (comit. Ciuc) și comuna Vezei lângă Blaj; cu un pieptar din Sebeș, o icoană veche din biserica din Petrifalău și o cruce din mănăstirea Ciocan (R. mânia), parte dăruite, parte adunate de d-l custode al Muzeului. D-na Aurelia Vulcan a dăruit manuscrisele, corespondența și coroanele jubilarie ale regretatului publicist I. Vulcan. Pe urmă s'au dăruit mai multe fotografii, monete, portrete și o diplomă de pe vremea lui G. Rákoczi (din partea d-lui V. Cetățian), iar decedata Persida Domaneanț din Lugoș a lăsat Muzeului costumul său bănățenesc, premiat cu ocazia adunării generale a »Asociațiunii« din Băile-Herculane. Inzestrarea Muzeului »Asociațiunii« înaintea cu greu, în lipsa mijloacelor materiale. Sperăm însă că aranjându-se expoziții etnografice din prilejul adunărilor generale cum s'a făcut la Șimleu, vom reuși să câștigăm o parte din obiecte pentru Muzeul »Asociațiunii«.

Sedințele comitetului central. Dela ultima adunare generală, comitetul central a ținut 12 ședințe. A executat hotărârile ultimei adunări generale. În chestiunea aprobării statutelor »Reuniunii române de muzică din »Beiuș« din partea Ministerului de interne, a emis o comisiune de juriști, care a propus comitetului central, iar acesta a decis să nu mai înainteze o demonstrare guvernului în această chestiune. În ce privește colecta pentru zidirea unui internat de băieți în Sibiu, Ministerul a cerut planul amănunțit de organizare al internatului și regulamentul disciplinar, cari i s'au înaintat. Răspunsul Ministerului nu s'a primit încă.

Propunerii. În urma celor înșirate până acum, comitetul central își ia voia a propune Onor. adunări generale să binevoiască: a) a lua act de cuprinsul raportului general al comitetului central; b) a da expresie durerii pentru pierderea membrilor decedați în anul din urmă; c) a aproba darea de seamă despre gestiunea financiară a anului 1907 și a da comitetului absoluturiu pentru această gestiune; d) a aproba proiectul de buget pentru anul 1909; e) să aprobe modificarea făcută la regulamentul casei §. 1.



Reuniunea sodalilor români din Cluj anunță cu inima îndurerată, că neuitatul ei secretar onorar și membru fondator

Iacob Mureșan

și-a dat nobilul său suflet în mâinile Ziditorului, azi la orele 10^{3/4} în. am. Rămășițele-i pământești se vor așeza spre vecinică odihnă, dela biserica gr. cat din loc în cimitierul comun, Joi în 6 August n. a. c. la 3 oare d. m. Fie-i țărâna ușoară și pomenirea binecuvântată!

Cluj, la 4 August n. 1908.

Comitetul.

ochian ar fi înarmat, acest semn al răsăritului soarelui numai cu 2^{1/2} oare mai târziu îl va vedea; să zicem că soarele azi răsare pe Tâmpa la 4 oare dimineața, deci cel din Uranus va vedea acest răsărit numai la 6 și 1/2 oare dimineața.

Observatorul de pe steaua luminoasă din centaur nu va putea nici când vedea jumătatea nordică a globului pământesc, fiindcă această stea nu se ridică peste orizontul nordic al nostru. Să presupunem însă, că aceasta ar fi posibilă și observatorul ar fi pe această stea și ar fi înzestrat cu un ochiu foarte ager, că ar putea distinge părți singuratic de pe pământul nostru, slab luminat, atunci el ar vedea încă azi ceea ce s'a petrecut la noi înainte cu 12 ani și . . . de pe o altă stea s'ar vedea de pildă cum Carol salută la Calafat prima bombă a turcilor, de pe alta s'ar vedea cum muncesc Românii la ridicarea gimnasiului din Brașov fala neamului românesc; de pe altă stea s'ar vedea alergând băiatul împărțitor al Gazetei cu primul număr al ei.

De pe o stea de pildă l'am vedea pe Moș Marin luptându-se cu burcușii la Cănecreț... (Toți zâmbesc mirați și o bătrână

Înștiințare.

»Reuniunea femeilor române din Brașov«, aduce la cunoștință condițiunile de admittere în »Internatul de fetețe cu școală de menaj și industrie casnică«.

Reuniunea întreprinde și subvenționează acest Internat cu o sumă însemnată, spre a putea primi eleve cu taxe cât se poate de reduse.

În Internat se predă învățământ practic și teoretic.

Învățământul practic cuprinde: pregătirea bucatelor, întreținerea locuinței, spălatul și călcatul, legumăritul, croitul de rochi și de rufărie, cusutul cu mașina, diferite lucruri de mână până la cele mai variate broderii, țesutul la războiu dela cele mai simple pânzării până la covoare colorate ș. a.

Învățământul practic se completează cu învățământul teoretic, tratând despre teoria bucătăriei, teoria croitoriei, contabilitate și chemie culinară, igiena; apoi, religioana, limba și literatura română, maghiară și germană, cântări, desen ș. a.

Încăperile internatului s'au mărit și corespund pe deplin regulilor igienice, având școala și atelierul de lucru într-o clădire separată, situată împreună cu clădirea principală într-o frumoasă grădină, proprietatea Reuniunii.

Taxa pentru întreținerea completă (inclusiv spațiul) este de 32 cor. pe lună; la aceasta se mai adaugă o taxă suplimentară de 4 cor. pe lună, pentru învățământ, îngrijire medicală și băi. — Taxele se plătesc anticipativ.

Primirea elevelor în Internat se face cu începere dela 25 August st. v. deoarece numărul locurilor este limitat, părinții sunt rugați a anunța cât mai din vreme înscrierea.

Pentru a putea fi primite în Internat, elevele vor trebui să aibă vârsta de 12 ani, să presinte certificat de botez, de școală și revaccinare.

La intrare în Internat, elevele pe lângă bainele și rufele trebuincioase vor trebui să-și aducă așternut de pat, (saltea, perină și plapoma cu rufăria lor).

În cece privește îmbrăcămintea elevelor înștiințăm pe părinți, că pentru reducerea cheltuelilor și pentru uniformitate s'a reglementat un costum uniform precum și sorturi uniforme, pe cari elevele trebuie să și le facă în Internat.

În legătură cu acest Internat Reuniunea întreprinde și un Orfelinat, în care se primesc fetețe române, orfane și sărace pe cheluziala Reuniunii. — Pentru ocuparea acestor locuri se publică concurse.

Informațiuni se pot lua dela președinta Reuniunii Brașov Târgul Grăului Nr. 5.

Maria B. Baiulescu, președintă.

Ioan Lengeru, secretar.

Concurs

pentru 2 locuri, devenite vacante în Orfelinatul Reuniunii femeilor române din Brașov. Aceste locuri se pot ocupa fără nici o plăta de orfeline române, sărace, în vârstă de 8—14 ani, cari vor dovedi prin certificat de paupertate, că nu posedă nici o avere mobilă sau imobilă. Se va da preferință orfelinelor lipsite de ambii părinți.

Petițiunile însoțite de certificate de botez, de sănătate, de revaccinare și de școală se pot înainta până la 15 August

ofta plângând. »O bată-vă să vă bată«, mă intrerupe Petrea ciseru, »pe vreuna din stele mă văd oameni de acolo îngropându-mi nevasta, eară pe alta îmi văd nunta...«)

Mă uitam la moș Marin era mândru zâmbia . . . dar nu zicea nimic, să petrecea ceva în sufletul lui.

După o mică pauză continuai...

Din numărul infinit de mare al stelelor fixe, cari în depărtare de 4 bilioane până la 500 bilioane de mile dela noi plutesc în eter, fără îndoială pentru fie care număr de ani scotitiți în napoi, să va afla o stea, de pe care stea se va vedea epoca trecută a pământului nostru petrecându-se acum.

Să ne închipuim c'ar esista un om înzestrat cu ochi omenești, însă cu o putere de-a vedea cu mult mai mare de cum este a noastră, atunci ne este ușor a recunoaște acestui om capabilitatea și puterea, ca tot ceea ce din un unct al spațiului să poate observa, de fapt să le și observe și să le distingă până'n amănuntele cele mai mici ale lor.

Dacă voim să știm cum înaintea

c. v. la subsemnata președintă a Reuniunii, Brașov, Târgul Grăului Nr. 5.

Brașov, 18 Iulie 1908.

Pentru comitetul Reuniunii femeilor române din Brașov:

Maria B. Baiulescu, presidentă.

Ioan Lengeru, secretar.

Concurs pentru două stipendii.

Din fundațiunea fericitului Nicolae de Șugtai și a soției sale Maria, născută cavaler de Aldulianu, aflătoare în administrarea Bisericii Sf. Adormiri din Brașov-Cetate, sunt a se distribui două stipendii de câte 150 (una sută cinzeci) coroane anual la elevi săraci și silitori de naționalitate română și de confesiune gr. or., cari cercetează vre-o școală medie sau comercială superioară. Conform literelor fundamentale, se vor preferi elevii, cari cercetează vreuna din școlile din Brașov de această categorie.

Concurenții au să prezenteze: a) atestatul școlar dela finea a. șc. trecut, prin care să dovedească, că au obținut din moralitate nota »bună« și din studii cel puțin calculul general »bine«; b) atestat de paupertate, în care să se constate: averea imobilă a părinților concurentului, venitul după acea avere, ori dacă părintii au alt câștig sau salariu, suma acestora, — și în fine numărul membrilor de familie a părinților petentului. Atestatul de paupertate se va elibera de primăria comunală, dar se va signa și de parochul locului.

Petițiunile, însoțite de aceste documente, se vor înainta până în 31 Iulie v. a. c. Comitetului parochial pe adresa d-lui episcop Ioan Bidu, comerciant în Brașov.

Brașov, 10 Iulie v. 1908.

Pentru comitetul parochial al bisericii gr. or. române cu hramul Sf. Adormiri.

Andrieu Bârseanu, Dr. Constantin Sotir, președinte, secretar.

ULTIME ȘTIRI.

Constantinopol, 6 August. Din cercurile Porței se anunță că Sultanul se află bolnav, starea lui inspiră serioase îngrijiri.

Berlin, 6 August. Împăratul Wilhelm va pleca în curând în apele rusești pentru a avea o întrevedere cu Tarul Rusiei.

Constantinopol, 6 August. Ministerul a dimisionat. Kiamil-pașa va fi probabil însărcinat cu formarea noului minister.

Berlin, 6 August. Conte Zeppelin, inventatorul balonului german cu cârmă, a încercat alaltăeri o nouă ascenziune. După ce experiența reușise în cea mai mare parte, a intervenit un accident foarte grav. Din cauza unei furtuni balonul s'a rupt, iar gazul s'a aprins. Balonul a ars complet. Cei din balon a sărit la pământ împreună cu contele Zeppelin. Mai mulți dintre ei sunt greu răniți.

acestui om o întâmplare de pe pământ deja trecută.. de mii de ani învăluită, se petrece acum înaintea ochilor lui, atunci spre acest scop ne este suficient a mi'l închipui, că se află undeva unde lumina de pe pământ și icoana acelor întâmplări ajunge tocmai acum. De se află pe soare vede petrecându-se înaintea ochilor lui acele întâmplări, cari pe pământ s'au petrecut înainte cu 8 minute.

De se află pe Vega ar vedea focul din satul nostru de acum 12 ani, ar vedea și pe acela, care a dat foc și care nouă nu ne este cunoscut..

De pe altă stea ar vedea pe învățatorul nostru cel bun pe Alexandru, cum mergea cu noi la preumblare, cum să juca cu noi..

Dar să încetez pentru azi și dacă voți Duminecă o să vă spun mai departe.

»Moș Marin« era cu ochi înlăcramați și cu durere îmi zice când am plecat spre casă, »unde o fi Alexandru al meu să te vază. Știu, că s'ar mândri și s'ar bucura, că s'a împlinit vorba lui, că din d-ta are să iasă ceva«.

(Va urma.)

Voci din public*).

Onorată Redacție!

În răspunsul ce-l dă Nic. Ginerica și soții în Nr. poporal 26 al »Gazetei« mă atacă și pe mine. Pe cei iscăliți sub acel răspuns, în care băjbăie cele mai grosolane minciuni, nu-i acuz, de oarece aceia sunt numai niște tufe, după care se ascunde o reverendisimă față anonimă.

Întreg răspunsul nu răstoarnă nimic din adevărurile usturătoare ale celor 35 de parochieni din Râșnov, publicați în N-rii 108 și 113 ale »Gazetei«.

Voi lua pe rând aserțiunile din acel răspuns și voi arăta cu dovezi, cumcă sunt minciuni nerușinate.

1. Cei ce voiesc să răstoarne aserțiunile celor 35 de parochieni, zic, că »se simt dispenzați de a răspunde îndreptățitei învinuirii, cumcă toate neînțelegerile au fost provocate numai și numai de interesul d-lui protopop Hamzea, care voiește cu orice preț, ca parochia a II din Râșnov să o dea zestre fetei sale. Această învinuire însă se va dovedi neîndreptățită numai atunci, când d-l protopop nu-și va mărita fata după agreețul său, Nan. Ceeace însă cu greu se va întâmpla, căci nu degeaba o cheituit P. protopop așa sumedonie de bani cu alegerea ginerului său în spe. Vezi conturile dela crișme, conturi, cari arată mai presus de orice îndoială, că această combinație de căsătorie amintită de cei 35 parochieni nu e rodul unei fantazii bolnave.

2. Și în privința nelegalității constituirii comitetului parochial d-l protopop »se simte dispenzat de a răspunde« prin secretarul scaunului, »mâna sa dreaptă«, autorul acestui răspuns iscălit de »Strohman!«.

Comitetul a fost ales în 2 ediții, din acestea și-a compus d-l protopop actualul comitet atât de servil. S'a recurat la Conzistor în contra acestui abuz. De urma recursului însă n'am mai dat, e îngropat pe vecie în archiva consistorială, ca multe altele.

3. E adevărat că fetele oficioase angajate la această alegere nu merită nici o stimă. Căci ce stimă se poate da aceluia, care prin fapte barbare profanează oficiul, pe care-l reprezintă. E vorba de d-l D. Moldovan, comisarul alegerii, care prin forța brachială ne-a împedecat, pe mine și pe alții de a ne ezercia drepturile de alegători. Vezi actele la judecătorie Nr. 518/B. 1908.

4. Din declarația d-lui G. Proca și a celorlalți membrii din comitet reiese limpede, cumcă d-l Moldovan, protopopul Sighișoarei și comisarul alegerii, a tras pe stoară pe alegători, făgăduindu-le »că alegerea se va face pe vechitură«, adică pentru parochie de clasa II, cum a fost mai înainte, iar nu pentru parochie de d. I, cum a fost publicat concursul, și trebuie bine însemnat și faptul că d-l Proca e cu Hamzea. Cum ar fi fascinant, dacă n'ar fi fost înrușiți? Fără îndoială, ar fi descoperit și mistificări pe cari le acopere în declarație cu multă precauțiune.

5. Iar pentruca să arăt prin ce fel de mijloace și-a câștigat d-l Hamzea declarațiile din răspunsul acela, alături declarația învățătorului Nan, notarul comitetului.

Declarațiune.

Subscrisul, în fața martorilor prezenți declar că declarația publicată în Nr. poporal 26 al »Gazetei Transilvaniei« asupra alegerii de paroch din Râșnov am subscris-o numai silit fiind prin amenințări. Conținutul declarații îl declar de neadevărat.

Ioan Nan m. p.

învățător.

George Stăniloi m. p. martor.

G. Iie m. p. martor.

Prin amenințări, prin forță și făgăduieli poate d-l protopop sili pe mulți să dea orice fel de declarații; aceste mijloace însă nu sunt de loc în consonanță cu chemarea de protopop.

6. Cumcă eu ași fi înpușcat pe stradă e o scornitură nerușinată și cei trei așa numiți »martori oculari« nici nu au venit cu mine, căci mie mi-ar fi scărbă să fac un singur paș în societatea acestor fel de oameni. Aceștia sunt oamenii dlui protopop. Spune-mi cu cine te 'nsoțești... Eu am venit în ziua aceea dela ședința comitetului acasă, împreună cu d-nii Stăniloi, Staicu, Rădăcină, Mihai etc. cari sub jurământ pot mărturisii contrarul celor cuprinse în declarația celor trei. N'am obiceiul să-mi manifest bucuria prin focuri de revolver. Obiceiul acesta e monopolul fraților Hamzea. Cazul unuia e prea cunoscut. Iar dl protopop al nostru a împuș-

* Pentru cuprinsul celor publicate sub rubrica aceasta răspund autorii. — Red.

cat în fereastra unui sas din Râșnov și atunci mi-am luat eu asupra-mi această faptă a protopopului espunându-mă pe mine spre a salva cinstea — nu a D-Sale, ci a bisericii, al cărei slujitor este. Il invit să desminte această, dacă-i dă mâna.

7. Amintesc aici și ridicola cercetare ce a făcut-o părintele Babeș, comisarul scaunului protopopesc.

Partida, care a protestat contra nelegalităților dela alegere, a împuternicit pe dl avocat Dr. A. Străvoiu de a o reprezenta la cercetare. Absolventul de teologie și viitorul ginere al dlui Hamza, cu o ceată de bețivi, — dați ulterior în judecată criminală (5274/1908 f. ūgy.) — a împedecat prin amenințări pe avocat și pe recurenții de a lua parte la cercetare. Văzând aceasta, avocatul cu recurenții și cu mărturiile lor, s'au îndepărtat de la locul, pe care l' ocupase gloata de bețivi în frunte cu clericul Nan.

P. Babeș a venit după recurenți și avocat s'a chemat, dar aceștia ne fiind vingeri de persoana lor, căci dl Babeș nu a voit să ia răspunderea — nu s'au mai întors. Atunci dl Babeș declară în fața a peste 20 de oameni, că nu va mai face cercetare a ceea, unde vede însuși că nu e cu putință, ci că va chema pe recurenți la Tohanul nou. Dar dl Babeș una zice alta face. Fără nici un scrupul și-a călcat cuvântul și a făcut o cercetare nelegală, ascultând pe cei ce nici nu erau amintiți în recurs. Prin această cercetare s'a ridicat mult vaza părintelui Babeș în fața șefului său tractual, dar a scăzut mult în fața celor corecți.

Toate acestea arată mai pre sus de orice îndoială apucăturile suspecte ale protopopului nostru, prin care vofește să-și ferească fata. Nu-l acuzăm însă, că tot această intenție o are și față de biserică din Râșnov.

Din cele înșirate mai sus reiese că nu eu sunt autorul neorânduielelor din sânul bisericii rîșnovene, ci însuși păr. protopop și cel ce provoacă de ani de zile fel de fel de nemulțămiri prin faptele și vorbele sale nesocotite și neconforme legilor bisericesti și menirii unui preot.

Eu împreună cu alții mă împotrivesc, frește, la nelegalitățile sfinției Sale, care ne fac biserică de rîs în fața conlocuitorilor sași.

Atât deocamdată pentru restabilirea adevărului.

Primiți vă rog, dle Redactor, cele mai cordiale mulțămiri pentru modestul loc, cel acordatîi desvinovățirei mele în prețiosul d-voastră ziar.

Râșnov 29 Iulie 1908.

George Ilie
Comerciant,

— Pe lângă lene mai e și nepriceperea femeii, Vasiliică. Da încă și eu, ce e dreptul, ca bărbat am lăsat treaba casei cam baltă tot scoțând pe femeie la munca câmpului, de nu mai are și ea un pic de răgaz. Așa e cum spuseși că Dumnezeu toate le-a făcut cu rost și lighioanele sunt numai pentru pedeapsa noastră, că de nu ne-ar supăra ele, nu ne ar mai aduce lesne aminte de curățenia casei și a stralor de pe noi.

O statistică a cailor.

În capul unei statistice a cailor, publicată de curând, Argentina ocupă locul întâi. După această statistică, în Argentina se află 4 mil. 762.340 de cai, ceea-ce face cam 112 cai la 100 de locuitori. În al doilea rând vine Siberia cu 85 de cai la 100 locuitori, apoi Statele-Unite, unde proporția cade la 62. Urmează Franța cu 13, Anglia cu 7 și Germania cu 5 cai la 100 locuitori.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil: Victor Branice

Ca să se combată cu energie mortalitatea copiilor, este neapărat de trebuință a înlătură cu totul laptele proaspăt de vaci, periculos în caldele luni ale verii și a-l înlocui cu un nutremant, care se mistuie mai ușor și care rămâne totdeauna neschimbat și nu împedecă mistuirea. — Acestor recerinte corespunde cel mai bine *Faina lactată Nestlé*, probată de mult, care numai fiartă cu apă, dă o hrană perfectă pentru copii, care împedecă vărsarea și depărtează deranjări de mistuire deja existente.

Câte-va cuvinte asupra boalelor secrete.

E trist, — dar în realitate adevărată că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulțimea a celor oameni, a căror sânge și sucuri trupesti sunt atrofiate și cari în urma ușurței din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdrucinat sistemul nervos și puterea spirituală. E timpul suprem ca acestei stări îngrozitoare să se pună capăt. Trebuie să fie cine-va care să dea tinerimii deslușiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală, trebuie să fie cine-va cărui oameni să-și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori și cui, ci trebuie să ne adresăm unui astfel de medic specialist, conștiințios, care știe să dea asupra vieții sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, atunci apoi va înceta existența boalelor secrete.

De e chemare atât de măreță și pentru acest scop e institutul renumit în toată țara al D-ului PALOCZ, medic de spital, specialist, (Budapesta, VII, Rákóczi-ut 10), unde pe lângă disoreția cea mai strictă primește ori-cine (atât bărbații cât și femeile) deslușiri asupra vieții sexuale, unde sângele și sucurile trupesti ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se eliberază de materiile de bătă, chinurile sufletești i-se liniștesc.

Fără conturbarea ocupațiilor zilnice dr. PALOCZ vindecă deja de ani de zile repede și radical cu metoda sau proprie de vindecare, chiar și cazurile cele mai neglese, ranelle sifilitice, boalele de țevă bășică, nervi și șira spinărei, începutul și de confuzie a minții, urmările onanieirei ale sifilisului, erecțiunile de spaimă, slăbirea puterii bărbătești (impotență), vătămăturil, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femești. Pentru femei e sală de așteptare separată și eșire separată. În ceea-ce privește cura, depărțarea nu este piedecă, căci dacă cine-va, din ori-ce cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci cu plăcere i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătură numai marca de răspuns). Limba română se vorbește perfect. După încheierea curei, epistolele se ard, ori la dorința se retrimit fie caruia. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 ore a. m. până la 5 ore p. m., (Dumineca până la 12 ore a. m.)

Adresa: Dr. PALOCZ, medic de spital pscialist, Budapesta, VII, Rákóczi-ut 10

Nr. 10949/908.

Publicațiune.

Pentru a da în antrepriză lucrările de zidărie la „Casa statului“ și anume:

Facerea de nou a vîrfului turnului, renovarea radicală a turnului,

renovarea dinafară a întregii case a „Sfatului“, precum și a pissoarelor, a urloaelor și a tavanelor dela odăile de arhiv, pentru a le da în întreprindere toate aceste lucrări cu suma totală de 46911 cor. 70 fl.

Se va ținea licitație cu oferte Sâmbătă în 22 August a. c. la 10 ore a. m. în localul oficiului orașenesc pentru agende economice.

Amatorii au a-și prezenta ofertele dimpreună cu radiul de 10% până la 22 August a. c. în biroul oficiului economic orașenesc, acolo pot ceti și condițiunile de ofert și cele ale contractului, mai departe planurile și proiectele de spese.

Brassó, în Iulie 1908.

(262,1—2.) Magistratul orașenesc.

Nr. 294.—1908.

not.

Publicațiune.

Comuna Oláhtyukos (com. Nagy-Kükülö) dă spre edificare casele comunale și notariale în 20 August a. c. la 10 oare a. m. în cancelaria comunală cu licitațiune publică după planul și preliminarul aprobat de vicespanul comitatens sub numărul 8642/908, despre ceea ce interesantii cu aceea se încunoștiințează, că fără materialul (peatră, cărămidă, nisip, petriș și var stins) prețul strigărei este 18062 cor. 38 fl., la care preț 10% momentan după licitare are de a le depune întreprinzătorul ca vadiu în bani ori în hârtie de valoare. Edificiul încă în anul curent are de a se isprăvi și pune sub coperiș; ordinul d-lui Ministru de interne de sub numărul 83000—907 cu punctualitate are de a se ținea. Contractul încheiat față de întreprinzător momentan, față de comună numai după aprobare este valabil. Comuna își susține dreptul de a alege dintre întreprinzători. Planul și preliminarul de edificat să poate vedea ori când în cancelaria comunală, condițiunile tot aci se pot ști. Edificiul are să fie cu etaj.

Oláh tyukos, în 15 Iulie 1908.

GEORGE TAFLAN,

notar.

(240,1—1.)



Restaurantul

„GEWERBEVEREIN“

Rudolfstring 7 (Bulevardul Rudolf 7).

Se recomandă Onor. vizitatori streini cât și stim. Public brașovean prin bucătăria sa bună și aleasă. **Bucate naționale române** în fie-care zi, precum și **beuturi escelente și curate.** Serviciu prompt și conștiințios.

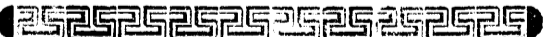
Curățenia perfectă.

Cu deosebită stimă

JOSEF PETER,

fost rni îndelungați Antrepr. al Colo-seului Oppler din Sinaia și al Restaurantului Cantinei Fabricii de postav din Azuga.

(8—16.)



Învățător

pentru România.

La școala evang-lică germană din Constanța află post un învățător absolvent de seminar, care s'a cunoască și limba germană. Va da 30 ore pe săptămână la limba română. Necăsătoritii vor fi preferiți. Salar la început 1500 Lei și locuință liberă. Cererile și certificatele să se trimită la adresa d-lui ERNST MEYER, pas-tor evang-lic, Constanța. (1—2.)



Sz. 148—1908. kj.

Arverési hirdetmény és feltételek.

Alólirot Buday Gábor, Brassói királyi közjegyző ezennel közhírré teszi, miszerint a Brassóban 1908. évi május hó 8-án elhalt Russu Maria született Vlederean hagyatékához tartozó, — a brassói határon levő az ugyanottani 1098. számú telek-jegyzőkönyvi A † 10854, 10855/1, 10858/2, 10865, 10866, 10867/2, 10868. valamint az ugyancsak a brassói 4932. számú tjkvi A † 10867/1 hrsz. ingatlanon termett mezőgazdasági termények és pedig: árpa, zab, kukoricza, konyhavetemények, lóhere, czukorrépa összesen 1220 kor. leltári becsértékben a brassói kir. járás mint hagyatéki bíróságnak 1908. Ö. 197/8. számi végzése folytán a helyszínén Brassó-méhkert község házánál (iskola épület) 1908. évi augusztus hó 13 napján d. u. 1/2 3 óra-kor nyilvános árverés alá bocsáttatnak a következő feltételek mellett:

- az árverés alá bocsáttott termények kikiáltási ára a következő:
- 1) kerti árpa 200 kor. bánatpénz 20 kor.;
- 2) Zab kikiáltási ára 60 kor. bánatpénz 6 kor.;
- 3) Mezei árpa kikiáltási ára 80 kor. bánatpénz 8 kor.;
- 4) Kerti kukoricza kikiáltási ára 400 kor. bánatpénz 40 kor.;
- 5) Konyha vetemények kikiáltási ára 240 kor. bánatpénz 20 kor.;
- 6) Lóhere kikiáltási ára 40 kor. bánatpénz 4 kor.;
- 7) Czukorrépa kikiáltási ára 200 kor. bánatpénz 20 kor.

II. Árverezni szándékozok tartoznak a bánatpénzt alólirott kir. közjegyző kezeihez készpénzben át-szolgáltatni, mely összeg a vétel árba be tog szolgáltatni.

III. A fentirt termékek a kikiáltási áron alúl is el fognak adatni.

IV. A vétel ár azonnal a helyszinén készpénzben lefizetendő a kiküldött kezéhez mikor is a vevőnek a megvett termés birtokába átadatik; ellenesetben pedig az elárverezett termés nyomban új árverés alá bocsáttatik.

V. Minden más tekintetben a végrehajtási törvény idevonatkozó rendelkezései nyernek alkalmazást.

Brassó, 1908. évi augusztus hó 4-napján.

Buday Gábor,
kir. közjegyző.

267,1—1.



La Domnul George Enescu, comersant Poiana-Mărului se capătă **VIN BUN** curat de Ardeal en gros cu 50 bani litru. No.245,2—20

Casă de vânzare

Din cauză de deces se vinde o casă situată în piață în Gioagiu de jos (Algyogy) în care se află opră-vălie cu mărunțisuri și licență de cărciumărit. Informații se pot lua de la HERCZEG SAMU, funcționar de bancă în Deva. [288,9—12.]



Tauri din pinzgau.

Tauri de 1—1 3/4 ani, soiul curat, (prima calitate) rassă Pinzgau pentru prăsilă, de proveniență originală din Pinzgau, introduși în catastru regnicolar, sunt ori când de vânzare la

Fabrica de zahăr din Bod (lângă Brassó). (Stațiunea cailor ferate Botfalu m. á. v.) (248,8—6)



NICOLAE RONCEA,

primul măestru român de apaducte, canalisări, instalații de gaz și telefoane,

BRAȘOV, Pe Tocile Nr. 16,

se recomandă On. public din Brașov pentru ori și ce lucrare de instalațiuni, canalisări și apaducte, closete, trenajații, pivnițe, cu deosebire pentru lucrări de canalizare, closete (îmblători), conform planului de canalizare și al statutului orașănesc.

In curs de 14 ani de când lucrez în Brașov ori și ce lucrare mi s'a încredințat am executat spre mulțumirea celor ce m'au onorat cu lucrări în branșa mea.



Încălțăminte de tat felne

GHETE

original americane pentru Dame, Domni și Copii.

- | | | |
|-----------------------|-------------------|-------------------|
| Papuci albi de atlas. | Cisme de lucru. | Ghete cu ginoare. |
| Papuci albi | Cisme Malina. | Ghete cu nasturi. |
| Papuci de dans. | Cisme de vânat. | Ghete cu zug. |
| Papuci de gimnastică | Cisme de călărit. | Ghete de voi-jiu. |
| Papuci călduroși | Gamasse. | Pantofi de casă |
| Papuci de postav | Galoel. | |

pentru Dame, Domni și Copii.

Calitate solidă. — Magazin de încălțăminte. — Mare asortiment

Fason modern. **ALFRED IPSEN Kronstadt,** Prețuri ieftine.

Strada Vămil nr. 36, (vis-à-vis de Cafeneaua Transilvania).

* Primul atelier român de curelărie. *
Primul atelier de curelar român VASILIE MUSCALU BRAȘOV, Strada nouă, Nr. 7. Am onoare a recomanda On. Public din Brașov și jur Atelierul meu de curelărie
provăzut cu tot felul de hamuri de lucș și pentru lucru din piele de blanc, precum și tot felul de curele de incins, d. e. șerpăre de piele de tot felul: negre, galbene, de covor cu ținte, care este sub conducerea mea proprie. Se primesc și reparațiuni de tot felul, d. e. enfere, geante de călătorie și paugi. Totodată mai fac cunoscut, că în depozitul meu să află gata: ploști de lemn în orice mărime, îmbrăcate în curele fine. Cu stimă Vasilie Muscalu.
* PREȚURI MODERATE. *

APĂ MINERALĂ PHOENIX DIN BUZIAS

Succes extraordinar la suferințe de rinichi și besică.
 Apă minerală plăcută fără fer.
 Cu deosebire apă de masă răcoritoare.

Vindec, răcorește. Recomandată de medici.

Are efect excelent ca apă de cură la suferințe de rinichi, besică, catar cronice de rinichi, formațiuni de piatră și boale catarale de secrețiune. — La cerere trimite prospecte Administrația izvoarelor:

Direcția băilor MUSCHONG în Buzias.

Institut indigen. Banca de asigurare „TRANSILVANIA” din Sibiu

intemeiată la anul 1868

in Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune, edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc. asupra vieții omului

in toate combinațiile, capitale pentru casul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de studii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **95,816.412 cor.** Capital asigurat asupra vieții: **9,882.454 coroane.**

Dela întemeiere institutul a solvit:

pentru despăg. de incendii **4.484.278 83 c.** pt. capitale asig. pe viață **4.028.113 12 c.**

Oferte și informațiuni se pot primi dela: Direcțiunea în Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 etajul I, curtea I, și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj, și Oradea-mare precum și dela subagenții din toate comuțele mai mari.



Fie-care posesor a unei Trăsuri-motor a lui PUCH!

economisește mulți bani și mai mult năcaz.

Bicicle motor:

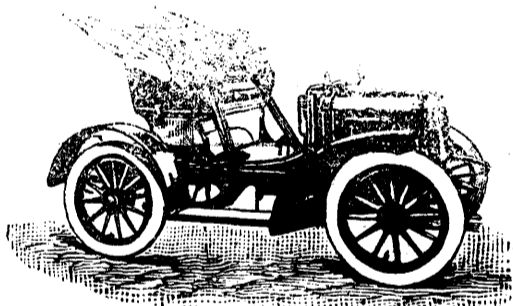
Siguranță mare:
 HP. (85 Kg.) 2 1/2, 2 3/4, 3 1/2, 4, 5 & 6 HP.

Automobile:

construcție simplă. Executare solidă:
 5/8, 9/10, 1 1/16, 20/25 HP.

Benzin. Ulei. Părți constitutive
 Pneumatice.

Reparațiuni de automobile.



Reprezentant: **MICHAEL MOOSER,** Brașov, Strada Porții 39.

Antreprize de pompe funebre E. Tutsek.

Brașov, Strada Porții Nr. 3.

vis-à-vis de Băcănia Stéua Roșie.

Recomandă Onor. public la casuri de mörte, aședământul său de înmormântare bogat asortat in cari toate obiectele, atât sorte de mai de rând, cât și cele mai fine, se pot căpăta cu prețuri ieftine.

Comisiune și depou de sicriuri de metal ce se pot închide hermetic, din prima fabrică din Viena.

Fabricarea proprie a tuturor sicriurilor de lemn, de metal și imitațiuni de metal și de lemn de stejaru.

Depou de cununi pentru monumente și plantici cu prețurile cele mai moderate.

Reprezentanță de monumente de marmură, care funebre proprii cu 2 și cu 4 cai, precum și un car funebru vëndet, pentru copii, precum și cioclii.

Comande întregi se escută prompt și ieftin, iar asupra un și transporturi de morți în străinătate.

La casuri de mörte a se adresa la

E. Tutsek.

„Gazeta Transilvaniei” cu numărul a 10 fileri se vënd la zaraful Dumitru Pop, la tatungeria de pe parcul Rudol. și la Izvoias Nepoții.